

Sosyoloji Dergisi
Sayı 16 (1960-61)
(Aynı Baskı)

PESKE BİNAMLISI KÖYÜ

Cahit Tanyol

İSTANBUL MATBAASI
1961

bag No: ab256

in No: ab253

ÇEKÜL KÜTÜPHANESİ

DEMİRBAŞ NO. ab 256

SINIFLAMA NO. ab 253

BAĞIŞCI

GELİŞ TARİHİ

PEŞKE BİNAMLISI KÖYÜ

— Köyün coğrafi karakteri : Dağ köyü (*Mountain Village*)
Geographical Character

— Sosyolojik karakteri : Dağınık köy (*Scattered Village*)
Sociological Character

Nufusu (Population) : iki Binamlı : 500 kişi, Peşke Binamlı : 250.
Ev sayısı : 48

Köyün coğrafi mevkii :

Gaziantep'e Nizip ilçesi arasındaki ana yolun kuzeyinde, Hıyam köyü ötesinde kurulmuş bir dağ köyüdür. Hıyam oldukça büyük bir köydür. Ham toprak bir yol bu köyü Nizip - Antep arasındaki şoseye birleştirmektedir. Binamlı köyü daha da kuzeydedir. Cip ve arabaların yazın geçebileceği bozuk bir yol köyü Hıyama birleştirir. Bu bakımdan köyün şehirle bağlantısı tam değildir.

Binamlı, Gaziantep'in dağ köylerinden biridir. Köy güneyden kuzeye birbirine paralel iki dağın bir üçüncü dağlık kesiminden meydana gelen çukurluğun yamacında kurulmuştur. Doğusunda Ziyaret dağı, batısında Hisarcık dağı vardır. Arkası bu iki paralel dağ silsilesini kesen Kızılkaya dağı ile çevrilmiştir. Köy Kızılkayanın eteğinde kurulmuştur; evler Kızılkayadan Ziyaret tepesine doğru uzanmaktadır. Köyün doğusundaki Ziyaret dağı çıplaktır. Batısındaki Hisarcık dağı ise palamut ağaçlarıyla örtülüdür. Köyün Hisarcık dağı eteğinde iki tarlası var (1) güneye doğru uzanan vadi içinde de köyün mezarlığı bulunmaktadır. (2)

Köy iki kısımdan ibarettir. Bir kısmına civarındaki pınara izafeten Peşke Binamlısı derler. Diğeri ise kurulduğu dağa izafeten *Daydağ* Binamlısı adını taşır. *Peşke* Binamlısının güneyinde kurulmuştur. *Peşke* suyu iki binamlı arasındadır.

¹ Köyün haritasına bak.

² Mezarlık köye yakın olduğu için, şimdi onu köyün daha uzağına almışlardır.

Peşke suyu adı verilen ve kaynağı iki Binamlı arasında bulunan bu su *Kered* çayına karışır.

— **Köyün sınırları ve yolları :**

Road and Frontier

Doğusunda *Kered*, *Karaburç* köyleri vardır. Batısında *Tokdemir*, Kuzeyinde *Kabasakız*, güneyinde *Peşke* suyu ve ikinci Binamlı bulunmaktadır. *Peşke* Binamlısı kendisine sınır köylerle yol bağlantısına sahiptir. Köyden bir yol *Kered'e*, bir yol ikinci Binamlı'ya, diğer bir yol da Tokdemire gider. Bir de poyraz tarafında *Kabasakız* a yol çıkar. Bu yollardan motorlu vasıtalar geçemez; yaya veya hayvanla gidilir. Yalnız köyden çıkan ham toprak bir yol daha vardır ki *Kered* üzerinden *Karaburç'a* gider, bu yolda motorlu vasıtalar işlemektedir.

— **Su :**

Water

Köyde ne akar su ve ne de kuyu vardır. Köy suyunu *Peşke* pınarından temin eder. Pınar, *Peşke* Binamlısına 2200 adım; diğer Binamlıya ise «4000» adım mesafede bulunmaktadır. Her iki Binamlı da suyunu bu pınardan alırlar; su, kadın veya hayvan sırtında (3) «Tuluk» larla taşınır.

— **Köyün tarihçesi :**

Short History of the Village

Her iki köyün halkı da *Rişvan* oymağına mensupdur. (4) Bu oymak bir kürt oymağı olmakla beraber köylülerin hemen hepsi gayet temiz

³ Tuluk, koyun, daha çok keçi derisinden tulum şeklinde çıkarılmıştır. Köylüler bu tuluklarla su taşırlar ve Yayık yaparlar.

⁴ *Rişvanlar* en eski ve büyük kürt aşiretlerinden biridir. Bu aşiretin önemli kolları, asırlardanberi küneydoğu Anadoludadırlar; aralarında vezirler, paşalar yetişmiştir. Bu gün Gaziantep bölgesinde bulunan başlıca *Rişvan* oymakları ve oturdukları köyler şunlardır. Denebilir ki kürtlükle hemen hemen hiç bir ilgileri kalmamıştır. Gaziantep harbine iştirak eden çetelerin «12» si ve en fedakârları *Rişvan* oymaklarına mensuptu. *Karayılan*'ın oğlu da bu aşirete mensuptu. *Rişvan*ların başlıca kolları şunlardır : 1 - *Torun oymağı*; bu, *Rişvan*ların reis oymağıdır; ki halen reisleri *Ali bey oğlu Hışırım* dir. *Araban*'da ve civarında otururlar. 2 - *Zirdvik oymağı* : Reisleri *Kahte* de hacı *Bedir* ağadır. *Kahte* ve *Kölük* köyü civarında otururlar. 3 - *Hıdırsor oymağı* : Reisleri *Alı Hamey* dir; oğlu *Ali Bey* dir. *Adıyaman* toprağında oturur. 4 - *Dökenli oymağı* : Reisleri *Karakaş oğludur* ki *Araban*'da oturur. *Kıştamlı Moho* ağa kendisini bu oymağın reisi sayarsa da onunki takma reisliktir. 5 - *Peçikânlı oymağı* : Reisleri *Molla Hasan* uşaklarıdır ki şimdiki reisleri *Mahmut ağa oğlu Seyittir*. *Araban*'da *Tülecik* köyünde oturur. Çardaklı Mus-

türkçe konuşurlar. Türkçe konuştukları zaman köyün bir kürt köyü olduğunu anlamağa imkân yoktur. Adet, gelenek, duygu, düşünce bakımlarından onlarla civar türk köyleri aralarında bir fark görülmez.

Köy bundan 25 yıl önce kurulmuştur. (*) yani 25 sene önce köyde ilk dam (ev) yapılmıştır. Bu tarihten önce de Binamlı oymakları köyün bugün kurulmuş olduğu yerlere gelirler ve kışı orada geçirirlerdi. Orada Hüfre ler (5) yaparlardı. Köyün buraya ilk yerleşmesi bu şekilde başlamıştır. Rüzgârdan, fırtınadan masun bu vadi, onların tabiriyle, (6) *dulda* bir yer olduğu için kışı davarlariyle burada geçirmeye elverişli idi. Aslında göçebe bir oymak olan Binamlı ahali uzun zaman köyün bulunduğu vadiyi kış için bir sığınak olarak kullandı. Nihayet bu arada Hüfre yapmak ve bir kısım toprağı işlemek suretiyle yarı yerleşme, yarı göçebe bir devre geçirdi. Bugün köy olarak kullandıkları bu dağ vadisine Binamlı oymağı, 115 yıldanberi, her kış gelir, çadırlarını kurar ve yaz gelince Ma-

* Bu tetkiki yaptığımız tarih 1956 yazındadır.

⁵ *Hüfre* : Çukur demektir. etrafı taşla örtülü çadır şeklinde ilk ev şeklindedir. Bunun üstüne çadır gerilir ve bir kapı yeri bırakılır. Bundan dolayı göçebe oymaklar çadır yerine üstü toprakla kapalı evler yapılmca onlara (ev) anlamında «dam» derler.

⁶ Güneşten koruyan gölgelik, rüzgârdan ve soğuktan koruyan yer manasına gelir.

tafa ağa da aynı oymaktandır. (Çardaklı Mustafa ağa Gaziantep harbinde çetesiyle büyük yararlıklar göstermiş bir insandır. Çardakta oturur. Hizmetlerine mükâfaten Millet Meclisi reisi Mustafa Kemalden kendisine teşekkür mektubu gelmiştir. Babası Müslim ağa eskiden bir çobanmış. Rüyasında Kur'anı hıfzetmiş. askere gitmiş yüzbaşı olmuş; Çardak'ta biraz mülk alıp yerleşmiş.) 6 - *Ormanlı oymağı* : Reisleri Baş ağanın oğlu Ali ağadır. *Cingife* nahiyesinde, *Merzuman de Kalo* obasında otururlar. 7 - *Binamlı oymağı* : Reisleri *Mamotu* (Mahmut Karayılan) ise de kendisi asıl reisin büyük kardeşi *Payo* lar olduğunu söyler. Halbuki *Binamlı* da en çok nüfuz sahibi *Mamotu* dır. Fakat tevazu göstererek kendisini reis yazmamı istemedi, «ayıp olur» dedi; «çünkü bizim büyük kardeşimiz *Payo* lardır. Fakat cesaretimizle bizler *Binamlı*'nın namını yaşatdık okadar». *Mamotu* da Gaziantep harbine iştirak eden çetelerin reisi idi. Kardeşi *Mesti Küllük* Antep harbinde kahramanca düvüşerek şehit olmuştur. Kendisi Antep kahramanı Şahin Beyle, Karayılanın Oğlu ile çalışmıştır. 8 - *Kösenli oymağı* : Reisleri Aley Lalo oğlu Vakkas dır. Kızıl dağda oturur. yerleşmemiştir. Çadır hayatı yaşamaktadırlar. 9 - *Şıkaf oymağı* : (Alevidir) *reislrei Hamey Ali* beydir. Baş pınarda oturur. (Araban Başpınarı), *Kara Baba*, *Çepni* de de kolları vardır. 10 - *İzol oymağı* : Reisleri Deli Ahmetlerden Mamo oğlu Şiho dır. Kızıl dağda *İzollu* köyünde otururlar. 11 - *Çakal oymağı* : Reisleri Ömer oğlu Vakkas dır. *Besni'nin Kesin* nahiyesinde oturur. 12 - *Malikânli oymağı* : Reisleri *Adıyaman* toprağındadır. *Türüş* köyünde Boy Bey oğullarından Hasan oğlu Mahmut. Bu Rışvan oymaklarından bir kısmı *Kırşehir*, *Çiçekdağ*, *Haymana*, *Cihanbeyli* taraflarına gitmiştir.

lataya, Elbistan dağlarına yaylaya çıkarlarmış. Oymağın diğer kolları Cingife nahiyesinde bulunmaktadır. Onlar da Karadağda eğlenirlermiş. Binamliya gelenler on çadır kadarmış, yaz gelince, vadilere dağılan oymaklar, tekrar buluşur ve yaylâklarda birleşirlermiş. İşte bu kışlak olarak seçtikleri dağ vadisinde bundan 25 yıl önce devamlı olarak köy kurmuşlar ve yerleşmişler.

Yerleşme sebepleri :

(Cause of Settling on the Land)

Binamlı oymağının reisi olan Mahmut Karayılan (o bölgede Mamuto diye meşhurdur), bana yerleşme sebeplerini şöyle anlattı: Oymak burada herhangi bir zorla değil, zaruretle yerleşti. Köyün etrafını çevreleyen bu dağlarda eskiden meşe, palamut ormanları vardı. Bundan «50» yıl önce bütün civar meşe ağaçlarıyla örtülü idi. Ziyaretcik tepesinin meşeleri daha eskiden imha edilmiş; Abdülhamit devrinde hükûmet tarafından getirilmişler, ve bizim 6 çadırın Kered köyünün Ak pınar harabesi var, orada iskân olunuz demişler. Jandarmalar gittikten sonra çadır halkı yüklerini hayvanlara vurup yaylaya kaçmışlar. Halbuki oranın toprağı münbit idi. Köyün bu dağlarla mahsur bir yerde kurulmasında toprağın münbitliği değil, sadece kışları sığınak olmaya uygun olması rol oynamıştır.

Köyün şartlarının geçime müsait olmadığını düşünerek, Mahmut Karayılan, 1927 de Antebe, millet vekili Ali Cenani'nin yanına giderek her iki köyün birleştirilmesi ricasında bulunmuş; «ne camimiz var, ne mektebimiz. Her iki *Binamlı'yı* *Peşke* suyu kenarına yerleştirelim demiş. Ali Cenani kendisine dilekçe hazırlatmış; müracaatın yapıldığı 1927 yılında her iki *Binamlı*da oturanlar yarı çadır halinde imiş; yazları çadıra çıkıyorlar kışları dönüyorlarmış. Ozaman civar hep ormanlıkmış. Mahmut Karayılan, reis olması dolayısıyla de, iki *Binamlı'yı* birleştirmek gayesiyle gitmiş suyun başında bir ev yaptırmış; fakat diyor, hiç köylüyü oraya yerleştiremedim. Köylüyü zorladım yine gelen olmadı. Orada yapayalnız kaldım. Ben de mecbur oldum, pınar başındaki 7 göz (oda) evimi yıkarak Binamlılar arasına dönmeye; ve bu evimi yaptırdım.

Bundan başka *Kered'li* Ahmet Kâhyanın pınar başında bazı arazileri vardı; oda beni korkuttu: (hükûmete istida verirsek belki hükûmet bunlar iskân olmak istemiyorlar diye oymağımızı üç ev şu köye, üç ev bu köye dağıtır) dedi. Ben de onun üzerine istidayı vrmekden vaz geçtim. Belki de Ahmet Kâhya, arazisi olduğu için, oraya gelmemizi önlemek için böyle söylemişdi. Fakat köylüler oraya gelmemeye inat ettiler. Halbuki

bana dayatmaları fukara olmalarından ileri geliyordu. Ev yaptırmaya takatları yoktu. İşte böylece burada kaldık. Ben bu tepedeki büyük meşe kütüklerini hatırlarım. Oymağın buraya yerleşerek köy kurmasına gelince, yaylâkların yavaş yavaş tarla haline gelmesi, ormanların devamlı olarak kesilmesi, hayvancılıkla geçinen Binamlı oymağına göçebelik imkânı bırakmamış olmasıdır. Eskiden oymak sadece koyun, keçi, deve, inek gibi hayvanlar besler, geçiminin büyük bir kısmını bunlardan temin ederdi. Buna ek olarak, kadınlar, bütün Güney Doğu bölgesinde *Binamlı* halıları diye meşhur olan dokuma eşyayı yapar satarlardı. Halı, kilim, çadır, çuval, ve diğer dokuma işleri dışarıya ihraç edilirdi. Oymak göçebe iken daha zengin, daha varlıklı idi. Toprağa yerleşince fukara düştü. O zamanlar her evin on devesi, 10-15 ineği, 250-350 koyun ve keçisi vardı. (7) o zaman her iki binamlı 30-35 çadırdan ibaretti. Bu çadır halkından 5-10 çadır şimdiki Binamlıya yerleşmişlerdir. (8) Fakat hayvancılık imkânsız hale gelince toprağa yerleşmek mecburiyetinde kalmışlar. Ham madde-sini hayvancılıktan alan ve oymağın bir nevî armasını taşıyan Binamlı halı ve kilimi de toprağa yerleştikten sonra yavaş yavaş ortadan kalkmış. Böylece dışarıdan yün almak pahalı olduğu için dokumacılık da kalmamış; halıcılık sanayiî eskiden okadar ileri imiş ki bir kız halı dokumasını bilmezse onu alan dahi olmazmış. Halbuki, bizim inceleme yaptığımız zaman, yalnız bir evde tezgâh vardı. Bu tezgâhta da ancak aile kendi kilim veçuvalını dokuyordu. Tezgâh gayet iptidai idi. Köylülerin anlattığına göre eskiden her evde gayet iyi yapılmış tezgâhlar bulunurmuş.

Tarım hayatı :

Agricultural life

Ziraî hayat gayet iptidaidir. içme sularını temin eden Peşke pınarından başka suları olmadığı için köyde meyve ve sebze yoktur. Köyün çevresini kuşatan arazi dağlıktır. Köyün bu dağlık arazide kurulması

⁷ Bugünkü ile kıyaslamak için köyün gelir gider cedveline bakınız.

(18) Binamlı oymağının reisi olan Mamuto'nun anlattığına göre : Dedesinin babası Mustafa Küllük İbrahim paşa harbinde (meşhur Nezip muharebesi 1889) 17 inek, 300 kadar davar kayıp etmiş. Harp esnasında kendisi bir mağarada saklanmış. Orada para dolu bir çıkın bulmuş. Bu para ile Karadağdan hayvan alarak eski halilerini bulmuşlar. Bamuto'nun asıl soyadı Mahmut Küllük iken meşhur Antep muharebesinde şehit olan Karayılanın soyadını alması, onunla bütün gençlik hayatında kardeşden daha yakın olmalarından ileri gelmiştir. O da dağdan düze inen ve Antep harbinde kahramanlık gösteren eski eşkiyalardan biri ve o bölgenin en çok şöhret yapmış olanıdır. Hayatını, ayrıca bir kitap halinde neşredeceğiz.

yukarıda söylediğimiz gibi, yaylâkların azalmasıyla kışlak olarak geldikleri vadiye sonradan alışkanlık neticesi yerleşmiş olmalarıyla açıklanabilir. Bununla beraber fıkarcılık ve zaruret onları toprağı işlemeye ve geçimlerini bu yolda elde etmeye teşvik etmiş; köyün halen sekizde yedisini ekilir. Ancak sekizde biri bor, yâni işlenmemiş arazidir.

Toprak verimi en çok bire on, en az bire beş dir. Köyde tapulu toprak hemen hemen yok gibidir. Tapulu iki ailenin toprağı vardır; diğerlerinin tapulu arazisi yoktur. Arazisi olmayan köylüler yövmiyecilik yaparlar, yolma yolar, kömür yapar veya amelelikle uğraşırlar. Fakat ormanların ortadan kalkması yüzünden artık odunculuk ve kömürcülük de yapılmamaktadır. Köyün bütün faaliyet ve iş sahası nüfusu geçindiremeyecek kadar az olan iptidai bir ziraate inhisar etmektedir. Buna son zamanlarda ekmiş oldukları bağlarla fıstıkları da ekleyecek olursak bütün gelir kaynaklarını tesbit etmiş oluruz. Fakat bütün mahsuller ancak kendilerinin geçimine yetmekte ve dışarıya bir şey satamamaktadırlar. Bununla beraber şimdiki durumlarını eskisine nazaran çok iyi bulmaktadırlar.

Köy mahsulü :

Village production

Köyün yetiştirdiğı mahsul şunlardan ibarettir: Arpa, buğday, mercimek, küşne, (hayvan yemi) bağ ve fıstıktır. Yardımcı şekilde hayvancılık da yapılmakta ise de bundan köye bir gelir sağlanması bahis konusu değildir. En çok hayvan besleyeninin ancak 20-30 keçi ve koyunu vardır.

Köyde az miktarda yağ, peynir yapılmakta ise de bunlar dışarıya satılmaz. Ancak kendi ihtiyaçlarına yeter. Dışarıya çok az miktarda peynir satılır.

Köyün koyun, keçi mevcudu : 450, inek 40, at, beygir 7 adetdir. Her evin bir eşiğı ve bir ineğı vardır.

Köyde bostan yoktur. Yalnız Mamuto'nun küçük bir bostanı vardır.

Tarım âletleri ve tarım faaliyeti :

Tools of Agriculture Tools and Activities

Köydeki tarım âletleri gayet iptidaidir. Traktör, biçerdöğeri gibi tarım vasıtaları yoktur. Esasen lüzumsuzdur da. Köydeki tarım âleti karasabandır. Toprağı olan her evin bir sabanı vardır. Yalnız beş evde iki sapan bulunmaktadır. Bazılarında da yedek bir saban bulunur.

Cercer⁹: 20 adet Cercer vardır. Yaba¹⁰: Her evde iki tane vardır. Biri demir, biri ağaçtır.

Tapan yoktur¹¹.

Köyde herkesin toprağı vardır. Fakat göze batacak zengin yoktur. En çok mülkü olanlar şunlardır :

1 - Hüseyin Özdemir, 600 dönümü var.

2 - Battal Özdemir, 400 dönümü var.

3 - Mustafa Kaplan, 300, dönüme sahiptir.

4 - Moho Çelik, 300

5 - Hüseyin Çelik, 300 dönüme sahiptirler. Yalnız dört aptalın¹² ve bir de üç ailenin toprağı yoktur. Toprağı olmayanlar köyün işlerini yapar, rençberlikle geçimlerini sağlarlar. Bunlardan birisi davar yayar; diğeri öküz. Birisi de amelelik eder. Dört aptala gelince, onların işi bayramlarda, düğünlerde davul zurna çalmaktır; köyün dilencisidirler, başka köylere gitmezler. Onlara köy bakar. Abtalların da evleri vardır. Her oymağın bir abdalı bulunur. Geçimleri oymaktandır.

Köyün günlük işleri :

Everyday Works of the Village

Erkekler toprakla uğraşır, kadınlar su getirir, davar sağlar, ev işi görürler.

Köyün iş mevsimi : Ekimden mayısa kadar iş mevsimidir. Mayıstan sonra yolma yolunur. Fakat eylül ve ekim boş aylardır. Tarlada erkekler kadınlardan fazla çalışırlar. Su taşımak kadınlara aittir. Erkeklerin su taşınması ayıptır. Böyle birşey avrada hizmet etmek mânasına gelir ki erkeklige yakışmaz.

⁹ Cercer buğdayı sapından ayıran bir alettir.

¹⁰ Harman savurmak için kullanılır.

¹¹ Toprak ekildikten sonra üstünü örten ve düzelten düz ve geniş bir tahta parçası; hayvan tarafından çekilir.

¹² Gerek türkmen ve gerekse kürt oymaklarında mutlaka birkaç hane aptal bulunur. Oymaklar göçebe iken de toprağı yerleştikleri zamandan da bu aptallar bağılı bulundukları oymaklardan ayrılmazlar. Aptalsız oymak yok gibidir. Aptallar ne sürü ve ne de toprak sahibidirler. Hangi oymağı mensupsa onları o oymak besler. Ekseriya davul zurna çalarlar. Oymak halkını eğlendirirler. Ayak işleri görürler. Çok eski zamanlardanberi oymak ve kabilelere refakat eden bu aptalların göçebe cemaat içinde manevî ve pratik bir rolleri olsa gerek. Aptallara kız verilmez, aptallardan kız alınmaz. Buna karşılık hiç bir cemaat kendi aptallarını kovmaz; ve aptallar da onlardan ayrılmazlar. Bunlar cemaatin bir nevi uşağı ve dilencisidirler.

Köyün dışarıdan aldığı maddeler :*Things That the Village Buys From Outside*

Köy dışarıdan çok az şey alır. Kapalı bir ekonomik dokuyu sahiptir. Gıdaları kendi ürünleriyle sınırlanmıştır. Bununla beraber köye dışarıdan şu yiyeceklerle, ihtiyaç maddeleri gelir.

Dışarıdan alınan yiyecek maddeleri şunlardır : Sogan, domates, biber; meyva olarak erik, zerdali. Bunları köye çerçi getirir. Alış veriş köy ürünleriyle değiştirilmek suretiyle yapılır. Çerçi baharda gelir; mübadele edilen eşya çoğu zaman yumurta, deri ve hububattır. Nadiren para ile satın alınır. Fakat bu gıda maddeleri köyün günlük ihtiyaç listesinde çok yer tutmaz. Her ev yılda ancak bir iki defa bunlarla yemek yapar. Giyecek eşyaya gelince bunlar Antepten veya Nizipten temin olunur. Çay şeker kahve gibi gıda maddeleri evlerde bulunmaz; bunları sadece oda sahipleri alır. Müsafiri çok olan oda sahibi senede 20-30 kilo şeker, 10 kilo kahve, 15-20 kutu (paket) çay sarfeder.

Sabun : (Soap)

Her ev ayda 2-4 kalıp sabun kullanır. Bu da çamaşır ve hamam için; bulaşıklar külle yıkanır.

Gaz : (Paraffin - oil)

Şehirden alınır. Yalnız kışın evlerde yakılır. Yazın da gece işleri için kullanılır. Muhtarın evi müstesna (muhtar senede 5-10 teneke gaz yakar; çünkü odasında her zaman misafir bulunur) her ev senede en çok bir teneke gaz sarfeder. Gaz aydınlanmak içindir. Yemekler odunla pişirilir.

Isınma vasıtası :*Means of Heating*

Köyün bulunduğu yer dağlık olduğu için kışın soğuk olur. Evlerde ısınmak için ocak kullanılır; aynı zamanda onunla yemek de yapılır. On evde soba vardır. Fakat ancak 5-6 ev kışın soba kurar. Bunlar da misafir geldiği zaman, o da çok soğuk havalarda, yakılır. Bu sobalar daha çok köy odalarına aittir.

Ev ve inşaat malzemesi :*Material for Buildings*

Köy evleri birbirinden ayrı olarak yapılmıştır. Çoğu eskiden *hufre* iken zamanla dam yani ev haline gelmiştir. Kullanılan inşaat malzemesi

taş ve çamurdur. Çamur harç olarak kullanılır. Evlerin çoğu bir veya iki göz (oda) dür; üstü toprak. Evlerde mutfak yok. Kap kakak, zahire hemen hepsi aynı oda içinde bulunur. Her evin, malına göre, bir veya iki ahır var.

Ev eşyası :

Furniture

Oturma ve yatma odasında şu eşyalar bulunmaktadır. Yatak, yorgan, ihtiyaca göre döşek, kilim; varlıkları olanlarda halı; ve yalnız köy odasında birer hasır bulunmaktadır. Başkaca eşya yoktur. Kilim, yorgan gibi ihtiyaçları koyun yününden yaparlar. Kadınlar bunu eğirir, yeteri kadar yün bulamazlarsa Urfa ve Antepten getirtirler.

Zahire ve yiyecek :

Goods

Gıda maddeleri şunlardır : Arpa, buğday, mercimek, pekmez, kuru üzüm, yağ, bulgur. Bulguru gezici harharlar gelir çeker¹³. Peynir yalnız ağanın evinde vardır. Zeytin yağı yok. Tarhana yok. Çerçiden domates alır kuruturlar; Her ev değil; günlük ve devamlı gıdaları arpa ile karışık ekmek. Yalnız arpa ile ekmek yapan iki ev vardır. Ve bir de haşlanmış buğdayın içine ayran dökerek yaptıkları yağsız plâv.

Köy göçebe iken gıdaları daha iyi imiş. Yağ, peynir, yoğurt, çökelek, buğday ekmeği, bulgur plâvı... Bu gıdalardan şimdi terk edilmiş olanlar şunlardır : Peynir, çökelek, (şimdi yalnız iki ev yapmaktadır). Köyde et yemiyorlar. Sekiz on yaşına kadar gelip de etin tadını bilmiyen çocuklar çoğunluğu teşkil ediyor. Bu bakımdan; ne etli ve ne de sebzeli gıdaları biliyorlar. Tatlı olarak yalnız pekmez yiyorlar. Pekmez ve üzümden tatlı yapmıyorlar. üzümden yapılan bastık, sucuk, dilme gibi şeyleri ancak Antep'e, Nizip'e gidenler tanıyor.

Tavuk, yumurta köyün ihtiyaçlarına yetecek kadar. Senede dışarıya ancak bir iki koyun satılır. Köyde sulu tarla yok. Su yalnız içmek için kullanılıyor.

Köy kahvesi mevcut değil, Köylüler odalarda otururlar.

¹³ Harhar, bulgur, *Sümüt* (ince bulgur) çekmek için bir âlet. Seyyar harharcılar vardır. Bunlar güzün ev ev dolaşarak şehir, kasaba ve köylerde, bulgur çekerler. İki büyük tekerlek kolu vardır. Bir nevi seyyar bulgur değirmenidir.

Köyde teknik araçlar :

Technical Instruments in the Village

Bir radyo, bir lüks lâmba; (köy odasında Mahmut Karayılan) ın. Köyde ne zenaat ne bakkal ve ne de başka dükkân vardır. gerekli teknik araçları dışarıdan alırlar. Bakkal yerine de çerçi gezer.

Sapan, cercer, yaba Antepten alınmaktadır. Değirmen, köyde üç tane var. Mercimek ve küşne çekerler. Değirmeni, işleten adamdan satın alırlar. Havan, dibek bazı evlerde var. Porselen tabak, Cıncık eşya (cam eşya) yalnız bir evde var. Kayadan oyma Soku iki tane var. berber yok. Birbirlerini tıraş ediyorlar. Ustura yok jiletle tıraş oluyolar.

Nüfus hareketleri :

Population Movement

Antep ve Nizip bölgesinin güney köylerinde göze batar bir nüfus hareketi görüldüğü halde dağ köylerinde buna pek rastlanmıyor. Köy yollarının olmayışı bu köyleri yakın şehir ve kasabalardan uzak tutmaktadır.

a — Köye dışarıdan gelen:

Coming

Yalnız bir tek ev var. O da cinayet yüzünden Mehmet Obası'ndan gelmiş, Binamlı'ya yerleşmiştir. Köyde bir iki parça toprağı var; onları yarıya veriyor. Bundan başka diğer köylerden iş için Binamlıya gelen yok.

b — Başka köye iş için gidenler :

Going

Anıl köyüne 15-20 kişi gider. Fıstık zamanı fıstık toplarlar. Köyden kasabaya veya diğer köylere her gün giden olmaz. Bahar ve güz aylarında mercimek, üzüm, fıstık götüröenler olur. Mecburiyet olmazsa, kış aylarında kimse köyden dışarıya çıkmaz. Ya bir mahkemesi olacak, veya çağrılacak. Diğer köylerden gelenler de azdır. Gelenler ya «Sizde öküz var mı?» diyerek satılık hayvan arar veya sırasız köylerden gelir pekmez alırlar. Pekmez almak için Binamlıya gelen köylüler *Kabasakız*, *Karaburç*, *Hacımallı*, *Sarımağara*, *Üçgöl* köylerindendir. Bu köylerin bağı yoktur.

Öküz almak için de *Savcalı*'dan *Tokdemir*'den gelirler. Köyden civar köylere alış veriş için gidenler yoktur. Sadece bir kısım erkekler Cuma günleri *Kered*'e camiye gider ve dönerken oradan sabun alırlar.

Köyde büyük şehirleri görenler :

How many People Saw big Towns

Eskiden köyde Antebi, Nizibi dahi görmiyenler vardı. Nizib Anteb yolunda otomobil işleyince şehire, kasabaya inenler çoğalmıştır. Bugün bütün köy halkı Anteb ve Nizibi görmüşlerdir. Bunun haricinde askerlik dolayısıyla büyük şehirleri görenler vardır.

1 — 327 doğumlu Osman oğlu Mehmet Kurtalan, Van, Erdiş, Malatya, Silvan, Diyarbakır, Hakkâri, Çıldır'ı görmüştür.

2 — 316 Doğumlu Ali oğlu Yusuf Çelik Çanakkale'yi görmüştür.

3 — 1296 doğumlu Mahmut Karayılan Seferberlikde Şam, Nabı-lıs, Kudüs, Şam, Halep ve sonra Polathı, Ceyhan, Kırşehir, Kayseri, Sivas, Malatya, Adana, Maraş, Urfa, Birecik'i görmüştür.

4 — İbrahim Güler (1315 doğumlu) Edremit, Balıkesir, İzmir,

5 — İbrahim Karabaş, Bursa ve Bandırmayı görmüştür.

Aile hayatı :

Family Life

Ailede hâkim ilan babadır. Baba otoritesi mutlak olmakla beraber, kadın ve erkek iş hayatında beraber çalışmanın neticesi kadına karşı bir saygı beslenmektedir. Kadın köle durumunda değildir.

Köyde umumiyetle monogami (tek kadınla evlenmek var. Yeni evlenenler çoğu zaman bir sene ana ve babalarının yanında otururlar. Sonra ayrı eve çıkarlar.

Evlenme yaşı :

The Age of Marriage

Kızların evlenme yaşı 18-20 dir. 18 yaşından aşağı kız gelin etmezler. Erkeklerin evlenme yaşı ise 16-18 dir. En geç evlenenler 20-25 şini aşmazlar. Köyde yaşı geçmiş iki bekâr erkek var. Her ikisi de 70 yaşında. Paraları olmadığı için evlenemediler.

Erkekler hiç bir zaman kadınlara, kızlara kötü bir gözle bakmazlar. Kadın erkek arasında kaç göç yoktur. Öyle iken kadınlara kötü gözle bakmak çok ayıplanır. Hattâ bir gün bir delikanlı bir abdalın karısının yatağına yaklaşıyor. Kadın onu tekdir ediyor. Ertesi gün oymak reisine söylüyor. Reis bunu duyunca oğlanı beş gün hapis ettiriyor. Ancak ab-

dala istida vermek suretiyle kurtuluyor. Gençler beraber iken serbestçe konuşurlar. Fakat hiç bir suretle aralarında muhabbet teatisi olmaz. Bu his edilirse her ikisini de öldürürler. Delikanlı bir kızla nişanlanırsa artık o kız kendisine görünmez. namahrem olur. Genç nişanlı da hiç bir suretle kızın evinin civarında dolaşmaz. Bu çok ayıptır. Köyde fuhuş yoktur. Yalnız 35 yıl önce bir kadın fuhuş yaptığı için dereye atılarak öldürülmüştür.

Köyde iki karısı olan kimse yok. Yalnız bir tanesi hoca nikâhiyle ikinci karıyı alacak. Medenî nikâhdan sonra ayrıca hoca nikâhı yapılmaz. Eskiden, göçebe iken, bir kaç kadınla evlenen çokmuş. Fakat toprağa yerleşince bu âdet terk olunmuş. Buna sebep de göçebe iken iş çokmuş. Süt sağmak kadına ait olduğu için fazla davarı olanlar bir kadınla bu işi gördüremezlermiş. Bu yüzden bir kaç kadınla evlenirlermiş. Bundan başka oğlan çocuğu olmayanlar, zengin olup da karısı çirkin olan veya hiç çocuğu olmayanlar bir kadın daha alırlarmış.

Köyde yalnız, şimdi muhtar olan Mamotu beş kadın almış. Kendisinin söylediğine göre eskiden hoşuna giden kadını almış. Fakat şimdi bir karısı var. Üç erkek 6 kız son karısından, iki kız da eski karısından var. Diğer ikisinden hiç çocuğu olmamış.

Evlenme merasimi :

Marriage Ceremony

Eskiden, aşair zamanında, *değişik usulü* ile evlenenler çoktu. Bunu daha çok, düğün külfetinden kurtulmak için yaparlardı. Fakat bugün köyde değişik ululü ile evlenen hiç yok. Bu âdet tamamiyle bırakılmış. Evlenme medenî nikâhla yapılmaktadır. Nikâhtan sonra ayrıca hoca nikâhı kıydırmıyorlar. Bunda belki de, köyde cami ve hoca olmamasının ve aşiret hayatının tesirleri var.

Evlenme birkaç safhada yapılmaktadır.

Birinci safha :

The First Step

Kız seçme : (*Choosing of the girl*)

Evlenecek oğlu olanlar, çocuklarını evlendirecekleri zaman şöyle bir usule riayet ederler : Önce, ana ve baba kendi aralarında köydeki kızları şöyle bir sayıp dökerler. Bir kızın üzerinde uyuşulursa bunu oğullarına bir arkadaşı vasıtasıyla duyururlar; onun fikirlerini alırlar. Oğlan kızı uygun bulursa arkadaşı bunu anasına babasına bildirir.

İkinci safha :

Second step

Kızın evine haber yollanır. Oğlan sahibi kızın anasını görmeye gider. Kız görmeye anası, büyük bacısı ve teyzesi giderler. Bunlar kızın anasına fikirlerini anlatırlar. Kızın anası : «bir babasına söyliyeyim» der. Baba uygun bulursa kadın bunu oğlan evine bildirir. Kızın anası: «razıdır kocamla konuşsunlar» der. Böylece iş erkeklere intikal eder.

Üçüncü safha :

Third Step

Baba ya kendisi gider; veya ahababı, komşusu olan bir adamı kızın babasına gönderir. Kızı resmen ister. Kızın babası da : «ondan iyisine mi vereceğim, kısmet olmuşsa ne diyelim» der. Oğlan babası komşuları çağırır; ve bir kaç akraba birleşir, kızın evine giderler; bir kahve içerler, kendisine «seninle kavumluk umuyoruz» derler. Kızın babası : «kader olmuşsa ben ne diyeyim, Allahın emri, ben de verdim» diye cevap verir.

Dördüncü safha :

Fourth Step

Böylece vaadalındıktan sonra bir iki ay tedarikini görür. Yüzük alınır, kadınlı erkekli kız evine gidilerek yüzük takılır.

Nişanla beraber gönderilen eşya şunlardır : İki zıbyn (entari), basma, naylon kadife, iki gömlek, bir gümüş kaytan (saç örmek için), bir çift kundura, bir çift çorap, bir gerdanlık, altun *kazi*, altun bilezik, gümüş bilezik.

Eskiden nişana gitmek çok daha külfetli imiş : Civar köylere haber gönderilir, «bizim nişanımız var buyurun» diye davet edilirmiş. Ya bir inek veya üç dört keçi, bulunur, yağ, sogan, domates, çay götürülür, köylerden gelen misafirlere ziyafet verilir, yenilir içilirmiş. Yüzüğü ayeller (oğlanın anası veya bacısı) kızın parmağına takar, davul, zurna çalınır ve havaya bir kaç el silâh atılırmış. Nişan takılır takılmaz kızla oğlan namahrem olurlar.

Beşinci safha :

Fifth Step

Düğün hazırlığı; (*Wedding Preparation*)

Beş altı ay veya bir sene sonra düğün yapılır. Bu arada düğün hazırlığı olur. Bayramları kıza hediyeler, elbiseler yollanır.

a — Kalın kesmek :

(*a Kind of Dowry that the Bride-groom Gives*)

Bu, kız evinin erkek evinden isteyeceği başlık parasıdır. Bugün en fakirinin kalını «1000», en zengininin ki «3000», orta hallininki de «1500» liradır. *Binamlılar*'da oğlan evinden alınan bu başlık, Türkmen oymaklarında olduğu gibi, kızın satış parası değildir. Alınan para kıza sarf edilir. Bununla halı, kilim, kap kacak alınır. Ayrıca kızın ailesi de oğlan evinden aşağı kalmamak ve mahcup olmamak için kızlarına masraf yaparlar.

b — Pazarlık (*Bargaining*) kız tarafının isteyeceği eşyada uyuşmaları için yapılır. Pazarlık babalar arasında olur. Oğlanın babası «arkadaş güz geldi, yağmur yağmadan, kış gelmeden pazarlığa başlayalım, der; ve sözü «benim yolumu belli et» cümlesiyle bağlar. Kız babası «he» yani «peki» deyince oğlanın babası kız babasına bir miktar para verir. Pazarlığa kız tarafından babasıyla anası, oğlan tarafından da baba, ana, ve bacı katılır. Birlikte Antep'e giderler. Dükkânlara uğrarlar, gerekli eşyaları alırlar. Pazarlıkta alınacak şeyler müştereken seçilirse de esas rolü kız anası oynar. bazı insaflı kız anaları yıkım olmasın diye çok şey aldırtmazlar.

Pazarlıkta alınanlar :

The things bought at the bargain

Gelin için iki ağır *entarilik* (kadife), adamına göre, iki gömlek, don kundura, çorap, kuşak, baş örtüsü, elbise. *kaynanaya* entarilik, oğlan bacasına bir zıbınlık alınır.

Pazarlıktan dönerken köyün sınırında davul çalınır.

Düğün :

Wedding feast

Kızın babasına: «Ağam bugün düğünçümüzü getireceğiz» derler. Aptallar çağırılır; üç dört gün evvelden davul çalınır.

Gelin çıkarma :

To take the Bride from her Father's house

Davulla, zurna ile kadın erkek, çoluk çocuk «alâheey» diye çağırarak, zılgıd basarak, tüfenk sıkarak kız evine giderler. Gelinin başını yaparlar.

Sonra onu ata bindirirler. Arkasından da hayvanlarla karaltıyı (gelnin yükünü) getirirler.

Gelin evden çıkarken atın önüne geçilir. ve yol istenir. Yol erkek tarafından para olarak verilir. Binamlı'larda üç yol vardır:

- 1 — Ammi (Amuca) yolu.
- 2 — Kardeş yolu.
- 3 — Dayı yolu.

Fakat bu yol, gelin baba evine yemeğe davet edildiği zaman fazlasıyla hediye olarak iade edilir. Bu, para olarak verildiği gibi koyun, keçi inek şeklinde de olur. Gelin attan ineceği zaman kayınbederini çağırırlar; «Sen bu geline ne veriyorsun» derler. Oda : «falan tarlayı verdim, falan ineği» diye cevap verir. Böylece gelin attan iner. Bu söz bir nevi tapu mahiyetindedir.

Kızın arkadaşları gece ateş yakmak için odun toplarlar. Gelin eve geldikten sonra ziyafetler verilir. Bu esnada güveyi muhtarın odasına götürülür. Arkadaşları «alahey» çekerek, türkü söylüyerek elbisesini geydirirler. Sonra akşam olunca davulla, zurna ile güveyi gelinin yanına bırakırlar; ve dağılırlar. Düğüne davet için civar köylere «okuntu» lar gönderilir, (davet tezkeresi).

Dışarıdan evlenme :

Inside Marriage

Dışarıya kız verenler ve dışarıdan kız alanlar onda bir nisbetindedir. Umumiyetle aynı köyden evlenmek âdet olmuştur.

Dışarıya kız veren azdır. Bunlar da yine yakın akraba oymaklar arasındadır. Dışarıya kız verenler şunlardır.

1 — Mahmut Karayılan, *Binamlı* oymağının reisi ve muhtar. Hacı malı köyünde, Hacımalı oymağına iki kız vermiştir.

2 — Hasan Kaplan : biri Ahmet Obasına, diğeri Hamu (ormanlı) obasına iki kız,

3 — Hamo Dağdeviren; Sarı Makara köyüne ormanlı oymağına;

Hasan Bozkurt : Kaba *Sakızda Hacımalı* oymağına;

4 — Hamo Ateş : Ahmet Obasında *Dökenli* oymağına ve Alahacı da *Beçikâmlı* oymağına iki kız gelin etmiştir.

Dışarıdan kız alanlar :

Outside Marriage

Kız alan aile	Kız aldığı köy	Kızın mensup olduğu oymak
1 — Hasan Bozkurt	Mağara deresi	Dökenli
2 — Hasan Bozaslan	Ahmet obası	Dökenli
3 — Hasan Kaplan	Kara kapu	Ormanlı
4 — Payo Bozaslan	Bozovası	Ormanlı
5 — Ali Kaplan	Hacımalı	Hacımalı oymağı
6 — Mahmut Karayılan	Arl	Türk
7 — Mehmet Besravi Karayılan	Arl	Türk

Amuca kızı ile evlenenler :

Marriage with Cousin

1 — Hamo Gezer	İki kardeş
2 — Mustafa Gezer	İki bacıyı almışlardır.
3 — Ahmet Kaplan	
4 — Hasan Kaplan	
5 — Ahmet Kaplan	
6 — Hüseyin Kaplan	

1 — Hasan Özdemir

2 — Mustafa Kaplan (*)

Evlenmede tarafların sevişmesi bahis konusu değildir. Bir kız aileleri tarafından beğenilerek alınır. Kızın rızası sorulmaz.

Kız kaçırma :

Elope (The Boy Takes Away the Girl)

Köyde kız kaçırma suretiyle evlenme diye birşey yok. Ne kız kaçırma suretiyle kız alınır ve ne de kız verilir. Bu konuda töre ve adet o kadar sıkıdır ki böyle birşeye hiç bir suretle cesaret edilmiyor. Halbuki

(*) Okuyucuların, bu evlenmelerde daima aile bütçesini ve ailenin iktisadi durumunu gösteren cetveli gözönünde bulundurmaya ihmal etmemeleri gerekir.

bir çok türkmen oymaklarında kız kaçırma evlenmenin bir tarzı olarak görülüyor. Kızı kaçıran kimse eğer kızın fiyatını ailesine verirse ihtilâf hallediliyor. Bu dağ köylerinde ise kız kaçırma doğan husumet ve düşmanlık yalnız şahıslara değil, bütün oymağa şamildir. Eğer kız gönlü ile kaçarsa hem kendisini ve hem de kaçıranı öldürürler. Çünkü kız, bu hareketiyle bağlı bulunduğu oymağa leke sürmüş demektir. Fakat kaçırma zorla olursa sadece kaçıran erkeği öldürürler. Barışma oluncaya kadar iki köy, iki oymak birbirine düşman olur.

Bir kız kötü yola saparsa, onu öldürmek vazifesi sıra ile, erkek kardeşlerine, amuca oğullarına, dayı oğullarına, baba ve amucaya düşer. Kızın kardeşi yoksa amuca oğullarına, amuca oğulları yoksa, dayı oğullarına, dayı oğlu da yoksa, baba veya amucaya düşer. Bir delikanlı kendisi dururken babasını veya amucasını bu işe karıştırmayı şerefsizlik sayar. Baba veya amuca kötü olan kızı ya kendileri öldürür veya öldürtürler.

Örf ve adet bu konuda okadar şiddetlidir ki bir kız nişanlısı ile su yolunda konuşurken görülse her ikisini de öldürürler.

Beşke Binamlısında bu şekilde üç hadise olmuştur.

Birinci olay : Köyde bir kız birisinin akrabası ile söylendi (hakkında dedi kodu yapıldı). Bunu duyan kardeşi kızı arkasına düşürdü; ve Antebe götürdü. Orada bir kocaya verdi. Birkaç gün sonra bacısını tekrar köye götürmek için yanına aldı ve yolda onu boğazladı; kanlı bıçağını da gidip Jandarmaya teslim etti.

İkinci olay : Yine köyde bir kızın adı çıktı. Bunun kızlığı yok (baki-re değil) dediler. Onu da derhal öldürdüler; ve bir harala (büyük çuval) koyarak kör bir kuyunun içine attılar. Hükümet ne etti ise öldüreni bir türlü çıkaramadı.

Bir kızın adı çıkarsa ve oymak içinde onun hiç bir hısım ve akrabası yoksa kızı temizlemek veya temizletmek vazifesi oymak reisine düşer.

Üçüncü vak'ada şöyle olmuştur. Dile düşen bir kızı amucası oğlu: «haydi çubuk keselim» diye aldı götürdü; ve onu suda boğarak öldürdü. Hadise duyulunca köye doktor geldi, kızın öldürülerek mi, yoksa, kazara, boğularak mı öldüğünü tesbit için muayene etti. Kızın kızlığı olmadığı görüldü. Fakat doktor suda boğulmuş bakire diye rapor verdi. Çünkü örf ve adet doktoru ürkütmüştü.

Boşanma :

Divorce

Köyde boşanma yok. Karı boşama erkek için çok ayıp olarak görülüyor. Eğer kaçın kocasına ihanet ederse, böyle birşey vukua gelmemiş ol-

makla beraber, koca, karısının yoldan çıktığını babasına, kardeşlerine haber verir ve onlar da kadını öldürürmüş.

Buna benzer bir olaya Nizipte şahit oldum. Yeni evlenen bir erkek evlendiği kızın kız çıkmadığını bir kahvede kinaye yollu söylemiş. Söz kızın amucası oğlunun kulağına değmiş. Bir yaz gecesi, karı koca damda yatarlarken, amucası oğlu dama çıkıyor ve kızı uyurken kocasının koununda öldürüyor.

Otorite :

Othority in the Family

Ailede otorite babanıdır. Ondan sonra sıra ile amuca ve dayı gelmektedir.

İç güveyisi: Köyde evlenenler iç güveyisi olarak oturmazlar. Bir tane var; o da amucası kızını almış; amucası öldüğü için kızın anasıyle beraber oturuyor.

Bir de, eğer bir adam zengin olur ve tek kızından başka evlâdı olmazsa, damat erkek oğul yerine geçmekte ve kayın pederin yanında oturmak-tadır. Fakat adet böyle olmakla beraber Binamlı da henüz böyle bir hadise olmamıştır.

Ahlâki hayat :

Moral Life

a — Hırsızlık : (Robbery) köyde hırsızlık yok. Kimse kimsenin malını çalmaz. Fakat evvelce aşiret hayatının geleneklerine uyarak başka köylere giderek davar, at, öküz çalarlar, ev açarlarmış¹⁴. Bunu göçebe ahlâkının tabii bir neticesi olarak görüyorlar. Fakat şimdi artık bu adet terk edilmiş. Şimdi böyle bir hadise olsa, hırsızlık malı köye sokmuyorlarmış. Mamotu'nun anlattığına göre, eskiden Kabasakal, civar köylerden koyun getirir keserdik. hatta hayvanın sahibi de köye uğrayıp koyunu sorduğu zaman onu alıkoyar ziyafete davet ederdik. Adam bilir, sesini çıkarmaz, yemeğini yer ve giderdi¹⁵. Buna karşılık köy içi hırsızlık çok fena görülmektedir. Böyle birşeyin vukuunu kimse hatırlamıyor.

¹⁴ Ev açmak : Ev soyamak demektir.

¹⁵ Bu adetin kalkmasında, kendisi de vaktiyle o bölgenin en namlı eşkiyası olan ve Gaziantep harbinde Şahin beyin yanında *Karayılanın* oğlu ile birlikte, çetesiyle harp eden *Mamotu'nun* büyük rolü olmuş. Köyden bu adeti o kaldırmış.

b — Cinayet (Murder) : Köyde cinayet hemen hemen yok gibi. Tabii namus yüzünden işlenen cinayeti onlar cinayet saymıyorlar. Mamotu kendisiyle ilgili bir cinayeti şöyle anlattı. «Yalnız 1927 de harmanımızın üstünde bir adamımızı vurdular. Ve onlar kendi köyümüzden-di. Şüpheli iki kişinin üstünde toplandı. İki ay hapis yattılar. Fakat 1931 de bunlardan birini dağda vurdular.» Bunun Mamotu'nun tahrikiyle olduğunu söyleyerek öldürülenlerin akrabası şikâyet ediyor. Momotu «110» gün hapis yattıktan sonra delil olmadığı için serbest bırakılıyor.

Eskiden öldürülenler daha çok olurmuş. Hemen çoğu namus yüzünden işlenirmiş.

Kan gütme :

(Feud)

Kan gütme, ailevi değil zümrevidir.

Konukseverlik :

Hospitality

Binamlı çok fakir bir köy olmasına rağmen konukseverlik onlar için vazgeçilmez bir fazilettir. Misafirler köy odasında ağırlandır. Dışardan köye bir misafir geldiği görülünce, «oda»da oturanların hepsi birden dışarı çıkıyor ve misafiri karşıyorlar.

Misafire çıkarılan yemekler :

Food to the Guest

Köy odasında misafire şu yemekler çıkarılıyor :

Öğle yemeği : Pekmez, peynir, yağda yumurta, arpa ile karışık buğday ekmeği.

Akşam yemeği : Pilav, tavuk, *lovlas*, kabak ve patlıcan karışık etli sebze.

Bu yemekler köyün umumi hayat seviyesinin çok üstündedir. Ancak misafirler için hazırlanır. Oda sahibi olan zenginler de, mutat günlerde, diğer köylülerin yediğini yerler. Eti, tavuğu ancak misafir geldiği zaman görürler.

Uzaktan köye gelen bir misafir görüldü mü, hemen karşılamaya çıkmak âdet olduğu gibi, misafiri yollarken de onu toplu olarak yolcu ederler. Köy ağasının sofrasında, yalnız kendisi misafirle oturur. Oğulları, ev-

li dahi olsa, sofraya oturmaz, hizmet eder. Misafirle beraber onlar yemek yemezler.

Hukuk : *Law*

a — *Mülkiyet* (Proprietorship) :

Köyde tapulu arazi birkaç aileye inhisar ediyor. Tapulu olanlar Mahmut Karayılan'ın üç tapusu var. Biri tarla, diğeri bağ ve bir de fıstıklık. Üçünün toplamı 93 dönümdür. Mehmet Kaplan'ın 300 dönüm arazisi var. Bunlar tarla ve fıstıklıktır. Mustafa Kaplan 35 dönüm tapulu araziye sahiptir. Hacı ve Necip Kaplan'ın 10 dönüm tapulu fıstıklıkları vardır. Diğer köy arazileri hep tapusuzdur.

Köyde 5 aile büyük mülk sahibi bulunuyor. Bunlar : 1 — Hüseyin Özdemir (600 dönüm), 2 — Battal Özdemir (400 dönüm), 3 — Mustafa Kaplan (300 dönüm, fıstık, bağ, tarla), 4 — Mehmet Çelik 300 dönüm), 5 — Hüseyin Çelik (300 dönüm) olmak üzere köyün büyük mülk sahipleri sayılmaktadırlar.

b — *Miras* (Heritage) :

Miras bölünmesinde, aile kendi aralarında uyuşur; uyuşamazlarsa miras köy heyeti tarafından bölünür. Buna itiraz edilmez. Köyde, miras yüzünden şimdiye kadar mahkemeye başvurma diye bir hâdise görülüyor.

Eskiden mirasta kızlar az almış. Fakat Cumhuriyetten sonra müsavî olarak bölüşmek âdet olmuş.

Köy mahkemesi :

Village Court

Köyde küçük anlaşmazlıkları muhtar halleder. Kavga filân olursa oymak reisine müracaat olunur. Oymak reisi küçük çapta hükûmet kuvvetini temsil eder. O, bir nevi köy hükûmeti reisi. Binamlı'nın oymak reisi Mamotu'dur. Bütün dâvaları o halleder. Kendisi aynı zamanda muhtardır. Fakat muhtar başkası dahi olsa, uzlaşmazlıkları muhtarla beraber halletmek için onun reyine başvurulur.

Dinî hayat :

Religious Life

Köyde cami yoktur. Köy halkı göçebe iken, daha çok namaz kılan

ve oruç tutan varmış. 9 yaşını bitiren her kız namaza başlar ve oruç tutarmış. Fakat oruca daha çok önem verilirmiş. Ramazanda oruç tutmayanlar oymak reisi tarafından tekdir edilirmiş.

Cumhuriyetten sonra, kendi ifadelerine göre, Gazi Paşanın (Mustafa Kemal) camileri kapattığına dair rivayetler dolaşmaya başlamış. Bu, halkın eline bahane olmuş; böylece namaz kılan da, oruç tutan da azalmış.

Fakat 1950'den sonra tekrar namaz ve oruç çoğalmaya başlamış. Köyde namaz kılanların toplamı : 6 sı kadın, 12 si erkek olmak üzere 18 kişidir. Hacca giden yoktur. Cenaze namazını, hoca bulamazlarsa, köyün muhtarı Mahmut Karayılan kıldırılmaktadır. Hocaya karşı sadece cenaze namazı kıldırmaq için ihtiyaç duyuyorlar. Köyde hoca yok. Zarurî durumlarda *Kered* köyünden getiriyorlar.

1950'den önce namaz kılan erkek 5, namaz kılan kadın da 3 tane imiş.

Oruç : Aptallar hariç, 15 yaşındaki kızlar ve oğlanlar dahil, bütün köy oruç tutmaktadır. Oruç hususunda gerek 1950'den önce ve gerekse 1950'den sonra, hiçbir değişme olmamıştır. Bugün olduğu gibi o zaman da tutarlarmış. Ramazan bir nevi onlar için dua ayı. Ramazanda hoca getirirler, teravih namazı kılınmış. Bu aynı zamanda, ibadeti öğrenmek ve öğretmek ayı imiş. Hoca, namaz kılmasını bilmiyenlere namaz kılmayı, namaz dualarını bilmiyene de namaz dualarını öğretirmiş. Hoca olmadığı zaman namazı, ramazanda oymk reisi Mahmut Karayılan kıldırılmaktadır. Çocuklara *kelime-i şahadet*, *kelime-i tevhid* ve diğer ibadet âyetleri ile, ibadet şekilleri evin büyükleri tarafından öğretilmektedir. Yapmış olduğumuz incelemede, hemen hemen bütün çocukların İslâmın şartını bildiklerini müşahade ettik. Aileler çocuklarına dinin ana şartlarını öğretmek için gayret sarfediyorlar. Köyde cami olmadığı için, ramazanda, namaz odalarda kılınmaktadır. «*Üç aylar*»da yalnız bir kadın oruç tutmaktadır. Yılda bir ve bazan da iki üç *mevlût* okunur. Mevlûtsuz yıl hemen hemen yok gibidir. Mevlûtçular *Hıyam* veya *Kered* köylerinden getirilir.

Batıl İnançlar :

Superstitiousness

Köyde batıl inançlar hemen hemen yok gibidir. Hattâ birçok köylerde görülen evliya türbelerine de burada rastlanmıyor. Bunda belki göçebelikten çıkma ve toprağa yerleşme tarihinin yeni olması rol oynasa gerek. Türbe, tapınak gibi kutsal yerler, umumiyetle toprağa yerleşmenin bir eseridir. Bununla beraber, *Binamlı* köyünde halk tarafından ziya-

ret edilen bir ağaç var. Eskiden bu ağacın altında adak için oğlak keserlermiş. Fakat şimdi o da terkedilmiş.

Ziyaretin meydana gelişini şöyle hikâye ediyorlar : Ziyaretin teşekkül tarihi pek yeni. Adına *Gidov ziyareti* diyorlar. Hasan Kaplan'ın babası İbrahim Gidov gece davar yayarken orada bir ışık görüyor. Yanına yaklaşıyor, görüyor ki ışık sandığı bir palamut ağacı imiş. Orada bir kemik buluyor; etrafını çeviriyor. Böylece o yer ziyaretgâh oluyor. Baharda herkes gider orada bir oğlak keser, adak adardı. Hastalık, yel girme gibi olaylar olduğu zaman halk oraya gider, orada yemek yapar, çocukları doyururlar. Oranın toprağını alır eve getirirler. Yağmur olmadığı zaman da orada oğlak keserler. Kimse oradaki ağaçlardan bir dal dahi kırmaz ve koparmaz. Köyün biricik dinî efsanesi bu ziyaretgâhtan ibaret. Onun da meydana gelmesi köyün yerleşme tarihi olan 30 yıl gibi bir zaman içindedir. Orada ışık ve bir de kemik görülünce halk bir evliyanın yatığına inanmış. Bunu bana anlatan İbrahim Gidov'un oğlu Hasan Kaplan'dır. Kendisi 60 yaşında bir köylü; babasının gördüğünü söylediği şeyi pek ciddiye almıyor. Ama halk inanmak isteyince, işte böyle önemsiz bir olaya dahi itikad etmektedir. Bu olay bize, toprağa yerleşme başlayınca bir takım inançların da meydana çıktığını göstermesi bakımından dikkate değer ve aynı zamanda kökü çok eski zamanlara dayanan ve halk üzerinde tesirli bulunan eski yadır ve evliya türbelerinin nasıl başladığı hakkında da bir fikir vermektedir.

Yağmur duası :

Rain prayer

Köye yağmur yağmaz, kıtlık baş gösterirse evvelce kurban keserlermiş. Bu da kâr etmeyince, çocuklar ellerinde *Çömçe Gelin* gezdirir, kapı kapı dolaşırlarmış. Her kapıdan su isterler ve kapılar açılarak *Çömçe Gelin*'in üzerine bir tas veya bir kova su dökerlermiş. Ayrıca çocuklara bulgur ve yağ da verirlermiş. *Çömçe Gelin*'i gezdirirken :

**Çömçe Gelin ne ister
Bir kaşıcık su ister
Allahtan rahmet ister
Ver Allahım ver
Yağmurundan sel
Kaç koyun kurban
Göbekli harman**

bu türküyü söylerlermiş. Fakat şimdi bu âdet de terkedilmiş.

Uğurlu uğursuz günler :

Lucky and Unlucky Days

Köyde büyü kalıntısı şey hemen hemen yok gibidir. Sadece bazı günlerin uğurlu ve uğursuz olduğuna dair bir kanaat var. Çamaşır yıkamak için Cumartesi, Çarşamba ve Salı uğursuz sayılır. Yola çıkmak için yine bu günler uğursuz telâkki edilir. Uğurlu günler, Cuma, Perşembe, Pazar ve Pazartesidir. Cuma günleri çifte gitmezler, namaza giderler.

Dam altında tırnak kesmeyi uğursuz sayarlar. Buğday, nar, zeytin, üzüm ve incir gibi gıdaları pis yere dökmeyi de günah sayarlar. Koyun uğurlu telâkki edilir. Diğer hayvanlardan at, öküz gibi havyanlar, satın alındıktan sonra alana bir felâket gelirse, uğursuzluğu ondan bilirler ve derhal satarlar. Köyde derin ve köklü hiçbir mistik inanca rastlanmadı. Tek şey, yukarıda hikâye ettiğimiz ziyaretgâhtır. Onun da tarihi yenidir ve tesirini kaybetmiştir, şimdi sadece bir mahal ismi olarak anılmaktadır.

Peşke pınarı hikâyesi :

The story of the Peşke water-spring

Bir de gayet zayıf şekilde *Peşke Pınarı* hakkında bir efsane var. Sözde bu pınardan bir papaz çıkar ve «*Peşkenin demiri altın mı, demir mi?*» diye sorarmış. «*Yok demir*» cevabını almış. Bunun üzerine : «*Öyle ise daha mal bulunmamış*» der gidirmiş.

Peşke harabelerinde asari atika kalıntıları var. Taşlar, mezarlar ve mağralar bulunuyor. Köylüler bu sözü, asari atika arasında altın olduğu ve bulunmadığı yolunda yorumlamaktadırlar.

Bu olay da bize, ilk iptidai mitolojinin nasıl teşekkül ettiğine dair bir fikir verebilir.

Cenaze töreni :

Funeral

Ölü çıkan evde *yemek* yapılır ve baş sağlığına gelenler onunla ağırlanır.¹⁶ Misafire oğlak, koyun kesilir. Bu âdeti terk ettirmek için oymak reisi *Mamotu* halk ile bir hayli mücadele etmişse de bir türlü muvaffak olamamış. Ne zaman vaz geçirmeye kalksa, ölü sahipleri : «*Bu benim*

¹⁶ O bölgenin birçok yerlerinde ölü çıkan evde kazan kaynamaz; duman tütmez, yemekler akrabalar, komşular tarafından gönderilir. Bununla baş sağlığına gelenler de ağırlanır.

günümde mi olsun» diyerek itiraz ediyorlarmış. Baş sağlığına gelenler ölü sahibini görürler. Fakat gelenleri komşuları veya tanıdıkları ağırlar. Her ev ölü sahibini ve misafirlerini mutlaka dâvet eder. Altı aya kadar herhangi bir kimse köyde evlenmiye kalksa önce ölü sahibini görür, ondan müsaade ister. Ona : «*Davul çaldıracağım, müsaaden var mı?*» diye sorar.

Ölüye karşı ödevler :

Duty to the Dead

Ölü çıkan evde akrabaların, komşuların bir takım ödevleri vardır. Akrabalar, gelen misafire hizmet eder, su getirir, cenazenin kaldırılması için hazırlıkta bulunur. Ölülerin bayramlarda mezarı ziyaret edilir; fâtiha okunur. Ölü kırk gün evin bacasına gelir; onlardan hayır ve hasenat bekler diye itikad olunur. Cuma geceleri evde ne pişerse bir kap komşulara verilir. Göçebelik zamanında bu daha kuvvetli imiş. Meselâ birisi çıkar «*Köylüler, bu gece Cuma gecesi haaa!*» diye bağırırmış. Herkes o gece komşusuna, ölenlerin hatırı hoş olsun diye, bir kap yemek gönderirmiş. Fukara varsa, onlara yemek vermek tercih olunurmuş. Fakat cıvarında fukara olmazsa, ölü sahibinden daha zengin komşular bile olsa, onlara yemek gidermiş. Fakat bu âdet de şimdi hemen hemen kalkmış bulunuyor.

Sünnet :

Circumcision

Çocuk altı ayla bir yaşı arasında sünnet edilir. Eskiden sünnet düğünü varmış. Şimdi hemen hemen terkedilmiş. Göçebe oldukları çağda, her çocuğun bir kivresi (sağdıç) olurmuş. Çocuk sünnet olurken, kanın üstüne akması lâzım. Kanı yıkayan kadına Kivre para verir; kivreinin eteği yıkılırken yalnız yıkayana değil, aynı zamanda su dökene de kivreinin para vermesi lâzım. Çocuğa sünnet elbisesi yaptırılır ve fakat parasını kivresi verir. Çocuğun babası da kivreye bir takım elbise yaptırır. Eskiden sırmalı *aba* diktirirlermiş. Toprağa yerleştikten sonra bu âdet de zayıflamaya başlamış. Bunda fukaralıklarının tesirleri var. Çünkü bu masraflara katlanmak zorlaştığı için bu merasım zayıflamış görünüyor. Nitekim, aynı dağ köylerinin zengin bölgelerinde bu usul toprağa yerleştikten sonra da devam etmektedir.

Sünnet yapılırken sünnetçi fâtiha okur; selâvat getirir. Köyde sünnetçi yoktur. Bu durum yalnız Binamlı köyüne mahsus bir hal olmayıp

bütün bölgeye şamildir. Her yıl, *Cizre* ve *Kerkük* tarafından gezici sünnetçiler gelir, köy ve kasabaları dolaşır. Sokaklarda, geçerken, «*Sünnet-çitiil*» diye bağırır. Köylerde ise, sünnetçi muhtarın odasına gelir. «*Sünnet edilecek çocuk var mı?*» diye sorar. Çocuğu olanlar sünnetçiye evine götürür, sünnet ettirir ve ona para verir. Sünnet yapıldıktan sonra sünnetçi beyaz bir tozu çocuğun yarasına eker ve bağlar.

Kurban :

Sacrifice

Kurban bayramında umumiyetle köyde 20-30 kurban kesilir. Bazı çok fakara olanlar kesmezler. Onun dışında, yeni bir ev yapılırken de koyun, oğlak ve tavuğa kadar, ev sahibinin durumuna göre bir kan akıtılır. Bunun dışında adak olarak kurban kesilir. Bir de çocuğu geç olan veya hiç olmayanlar, çocuğunun olması veya çocuğu olduğu için kurban keserler.

Sağlık :

Health

Köyün hiçbir evinde yüz numara yok. Şimdiye kadar köye hiçbir doktor uğramamış. Yalnız bir yıl önce, bir çocuk tifo olunca *Nizib'e* haber salıyorlar; doktor gelip bütün köyü aşıyor. Bir kere de cinayet yüzünden uğramış o kadar. Ağır hasta olanlar *Antebe* veya *Nizibe* gidiyorlar. Kocakarı ilaçları veya bu tarzda bir tedaviyi de bilmiyorlar. Okumak, nefes etmek, muska yazmak gibi şeylere ait en ufak bir ize rastlanmadı.

Köyde içki yok. Temizlik kaideleri çok eksik. Yıkanmak hemen hemen gusül için. Gusül her ev için şart. Kimse köyde cenabet gezmez. Köyde bit var; fakat bit onlar için ürkülecek bir şey değil.

Ölüm sayısı : Senede 2-3 tane ölen bulunur. Geçen seneden bu yana 3 adam ölmüş. Bunlardan birinin yaşı 45, diğerinin 55, bir diğerinin de 75 tir.

Çocuk ölümü : Pek az.

Çocuk doğumu : Bazı seneler 10-15, az olduğu senelerde ise 6-8 çocuk doğar.

Eğitim :

Education

Köyde mektep yok. Okuma yazma bilen 6 kişidir. Bunların çoğu da

askerlikte öğrenmişlerdir. Fakat köyde okuyacak hiçbir şey bulunmadığı için, bilenler de köye döndükleri zaman unutuyorlar. Eski harfleri bilen bir kişi var (Mamotu). Kur'an okumasını bilen de sadece Mamotu ile karısıdır.¹⁷

Köyde hiç kitap yok. İki tane kur'an var. Gazete, senede bir iki tane tesadüfen ele geçer. Herkes türkçe bilmektedir. Göçebe iken türkçe bilen azmış ve kadınlar da hiç bilmezmiş.

Köy odası :

Village Room

Köyde, hepsi de misafir ağırlayan şu odalar var ve oda sahipleri şunlardır :

1 — Mahmut Karayılan, 2 — Mustafa Kaplan, 3 — Mehmet Kaplan, 4 — Mehmet Karayılan (Mahmut Karayılan'ın amcasının oğlu), 5 — Hamo Çelik, 6 — Hüseyin Çelik, 7 — Hasan Bozkurt.

Odalar köyde misafir ağırlamaktan başka, köylünün bir nevi toplantı yeridir. Köyde bir ölüm olduğu zaman, dışardan baş sağlığına gelenler odalarda alıkonulur. Gelen kimse hangi odaya girmişse oranın misafiri sayılır. Fakat umumiyetle şehirden gelen misafirler Mamotu'nun odasına inerler. Eğer o köyde değilse başka odalara giderler. Mamotu Demokrat Parti zamanında muhtar olmuştur. Fakat onun köylü üzerindeki nüfuzu muhtarlıktan değil, evvelce de işaret ettiğimiz gibi oymak reisi ve aynı zamanda eskiden kalma şöhretindendir. Oda sahibi olmak zenginliğe bakmaz; oymak asaletine dayanır. Bununla beraber, zengin kimseler de oda açmayı kendileri için bir şeref sayarlar. Odası olmayan, misafir ağırlamayan zengine pek değer verilmez. Nitekim bu köyde güzel bir ev yaptırmış, oldukça varlıklı bir köylü vardır; fakat hasis olduğu için ona kimse itibar etmemektedir.

Kültür ve Folklor :

Culture and Folklore

Binamli köyü iktisadî hayat bakımından ne kadar fakir ise, manevî hayat bakımından da o kadar fakir. Göçebe töre ve âdetinin en renkli yönünü teşkil eden folklorik malzeme bunlarda zayıf. Kahramanlık hikâyeleri birkaç cinayet ve eşkiya macerasının sınırlarını geçemiyor.

¹⁷ Mamotu'nun karısı Arıl köyündendir. Bu köy Nizip'le Antep yolu üzerinde zengin ve oldukça şehirleşmiş bir köydür.

Bir tanesi Binamlı oymağı ile ilgili, *Aliki Binam* adını taşıyan macedir. Hikâyenin aslı kürtçedir ve türkü olarak söylenir. Türküye konu olan olay şu :

«Vaktiyle Binamlı'da *Hasan Alike* adında bir eşkiya varmış. Bir gün *Alike*'nin amcasına İstanbul'dan *Bedir Ağa* adlı bir tüccar konuk olarak gelmiş. *Alike* o gece tesadüfen köye uğramış. *Hacı Bedir Ağanın* iki katır yükü eşyasını katırlarla beraber alıp götürmüş. *Hacı Bedir Ağa* sabahleyin kalkmış; katırları ve yükleri saymış, iki katırın yükleri ile beraber eksik olduğunu görmüş. Bu arada evin kızına rastlamış. Katırları «kim aldı, kim aldı» diye sorarken, demişler ki : «Bu *Hasan Alike*'nin işidir.» *Hasan Alike* amcası kızının nişanlısı olduğu için *Bedir Ağa*ya, «Gidip kıza sorun, kız *Hasan*'ın gelip gelmediğini bilir» demişler. Komşudan 2-3 tane kız bulmuşlar. *Alike*'nin nişanlısının evine göndermişler. Onlara kızın ağzını aramalarını tembih etmişler. Kızlar da *Hasan*'ı karamışlar (yermişler). «Senin nişanlın korkaktır, keldir, kötüdür» demişler. O da : «Benim nişanlım aslandı; bu gece yanıma geldi, *Hacı beyin* katırlarını alıp götürdü» diye cevap vermiş. O zaman kızlar gelip vak'ayı kızın babası *Mahmud Kâhyaya* söylemişler. *Mahmud Kâhya* *Hacı Bedir'e* : «Malın ne ise bedelini verelim» demiş. Fakat *Bedir Ağa* razı olmamış; «Ya malımı isterim, ya kızını isterim» diye tutturmuş. *Mamad Kâhya* da kızına ken ederek (kin ederek, yani kızını cezalandırmak için) onu *Hacı beye* vermiş. Kıza bir ma'fe¹⁸ yapmışlar. Onu katırın üstüne yerleştirip, kız da içine koymuşlar. Böylece kervan yola çıkmış. *Hacı Bedir Ağa* yolda her ne kadar kıza el atmak istemişse de, kız elinde bıçakla : «Bana dokunursan kendimi öldürürüm» demiş. O vakitler kız, *Karadağ*'da bir derbent var, orada dört ev Binamlı çadırı kurulu imiş; — daha hufresi hâlâ durur — o çadırlar *Kucuroğlu İbo*'nun imiş. Orada, çadırın önündeki derbentten geçerken kız bağırır. *Kucuroğlu* davar sağarmış. O davar sağdığı külek¹⁹ önünde imiş. Bu sesi duyar duymaz ayağını süt küleğine vurup devirmiş. Hemen kalkıp silâhını almış. Her çadırdan bir adam çıkmış ve bunların elinde birer hara tüfeği (çakmaklı tüfek) olduğu halde kervanın önüne çıkmışlar. Kervanla müsademeye başlamışlar. Üç gün üç gece kervanı salmamışlar. *Kucuroğlu*'nun üç arkadaşı ölmüş, kendisi yalnız kalmış; barutu, kurşunu bitmiş. Kendisini diri diri tutup katırın üstüne bağlamışlar. Ayaklarını da katırın karnına bağlamışlar. Yoldan geçen bir atlı kervana rastlamış. Bu kız türkü ile şunu söylemiş :

¹⁸ Ma'fe devenin, katırın üzerine kurulan ve içine oturan odadır.

¹⁹ Tahta kova.

Bire ath sende namus var ise
Gider emmim oğlunu bulursun
Benim halimi duyurursun
İki katırın bokuna
Emmin kızı gitti dersin

Ath bunu duyar duymaz atını sürmüş, Hasan'ın hangi dağda olduğu haberini almış, gelip Hasan'a söylemiş. Hasan atına binip sürmüş. Koçköprü'de²⁰ önlerini kesmiş. Köprüye bakmış ki katır izi yok. Orada attan inerek düşüp yatmış. Atı eline bağlamış. Şafak atıp da kervan köprüye yaklaştığı zaman kız dürbünle bakmış ki köprüde Hasan'ın atı duruyor. Hasan herhalde şimdi uyumuştur diye düşünmüş. O vakit adamlarına : «Siz cenaze mi götürüyorsunuz, işte beni aldınız bir eğlence yapın» demiş. Onlar da dileğini Hacı beye söylemişler. Hacı bey de sevinerek adamlarına emir vermiş. Adamlar da başlamış şenlik olsun diye silâhlarını sıkmaya. Silâh sıkılınca at ürkmüş ve Hasan'ı uyandırmış. Hasan da atın üstüne binerek önlerine çıkmış. Bunlardan birkaç tanesini vurduktan sonra Kucuroğlu'nun ayağını çözmüş. Onun da eline silâh vererek beraber kervanla müsademeye girişmişler. Hacı bey de müsademedede ölmüş. Fakat Hasan da yaralanmış. Kucuroğlu'nun çadırlarına gelmişler. Hasan da orada ölünce, Kucuroğlu kızı nikâh etmiş. Kız demiş ki : «Ben Hasanımdan başkasına varmam; ama Kucuroğlu namus küpüdür, ona varırım» demiş ve böylece evlenmişler.

Siyasî hayat :

Political life

1950'den sonra bütün köylerde görülen siyasî faaliyet bu üçra dağ köyüne de ulaşmış. Hususiyle Binamlı oymağının reisi ve aynı zamanda eski ve şöhretli bir eşkiya olan Mamotu'dan siyasî partiler faydalanmak için bir hayli rekabete girişmişler. Çünkü Mamotu'nun Anteb'in şimal dağ köylerinde büyük bir tesir ve nüfuzu var.

1950 seçimlerinde Binamlı'da, Demokrat Parti : 154 seçmenden 143 ünün oyunu almış. Halk Partisi ise sadece 11 oy kazanmış.

1954'de Demokratlar 234 seçmenden 216'sını almışlar; Halk Partisi yine 11 oy almıştır.

Köyün inceleme yaptığımız zamandaki siyasî temayülünü kesin olarak anlamak mümkün olmamıştır. Fakat umumi hava ve söz konusu Demokratlardan memnun olmadıkları şeklinde idi. Sebebini sorduğum zaman şöyle cevap verdiler :

²⁰ Elâzığ tarafında.

«Seçim zamanı gelince Demokratlar kapımızı aşındırıyorlar, bize mektep vadediyorlar, bize cami vadediyorlar. Suyumuzu getireceklerini söylüyorlar. Fakat seçim biter bitmez bir daha semtimize uğramıyorlar. Ta ki bir dahaki seçim yaklaşınca kadar. Sözün kısası, işleri bitinceye kadar ayıya dayı diyorlar; sonra ayıyı dağ başında bırakıp savuşuyorlar.

Köyün ihtiyaçları :

The Needs of the Village

Köyün başlıca şikâyet konusu mektep, su, yol ve banka borcu. Çoğunun banka borcunu ödemeye takati yok. Ödeme kabiliyeti olanlar 8 kişidir. Onlar da «he deyince ödeyemezler. Geriye kalan hiç veremez. Alırken güzel güzel aldık, vermeyi hiç düşünmedik.»

Köyde banka borcunu ödeyebilecekler şunlardır : Mustafa Kaplan, Hasan Özdemir, Hasan Bozkurt, İbrahim Bozkurt, Hamo Gezer, Memo Kaplan, Hamo Çelik.²¹

Su :

Water

Bu dağ köylerinin en büyük sıkıntısı su. Gerçi hükûmet yardım ediyor. Fakat birçok yerlerde köyün kurulduğu arazide su çıkmıyor. Toprak biraz kazılınca altından sert çıkmak taşı çıkıyor. Nitekim *Köseler* köyünün su meselesiyle bizzat ilgilendim. Fakat köyün civarında kuyu açmaya müsait yer yoktu. Binamlı'da da aynı dert var. Köy dağ vadisinde kurulduğu için, kuyu kazılırsa suyun bulunacağını söylediler. Kuruluşları anormal olan bu dağ köylerinde suyun ne büyük sıkıntı olduğunu göstermek için o bölgedeki köylerin suya uzaklığı hakkında bir fikir vermek yeter. Buralarda köylü, sefaletini unutmuş, sadece su için çırpınıyor.

Susuz köyler (Waterless villages) :

1 — *Kabasakız* köyü, suya en az iki saat mesafededir. Bu köy suyunu *Toktemir* köyü kuyusundan alır. Oraya varmak için, kadınlar sırtlarında tuluklarla yokuş ve sert bir dağı tırmanmağa mecburdurlar. Hattâ bir gün su getirirken yolda bir kadın doğurmuş.

2 — *Boz Obası, Hamo Obası* hep en az bir iki saat mesafede olan *Toktemir* köyü kuyusundan sularını alırlar. Su yolunda yaz kış bir çok kadınlar ölür. Çoğu zaman köyde bir yere çukur kazarak orada biriktirdikleri sudan hem hayvanları, hem de kendileri içiyor.

²¹ Banka borçları için, «Köyün umumî gelir cetveli» ne bakınız.

3 — *Saray Mağara* köyü suyunu *Cingife* nahiyesinde *Mizrin* suyundan (akar su) almaktadır. Bu su köye iki saatten fazla uzaklıktadır.

4 — *Göbek* köyü, *Karaburç* köyünün kuyusundan suyunu temin eder. Bu su köye birbuçuk saat mesafededir.

5 — *Alahacı* köyü, suyunu *Küştam* pınarından alır. İniş ve çıkışı çok, yol yok, sarp kayalardan inip çıkılarak su, tuluklarla kadınlar sırtında taşınır. Yokuşu tırmanmak iki saat sürer.

6 — *Küçük Alahacı* köyü, suyunu *Burnuz*'un pınarından alır. Köye bir saat uzaklıktadır. Yol dere içi, kayalık ve yokuştur.

7 — *Köseler* köyü, su için *Fırat*'a inerler. Yol çok diktir. *Fırat*'a üç çeyrek saatte varırlar.

8 — *Binamlı* köyü, evvelce de işaret ettiğimiz gibi suyunu *Peşke* pınarından alır. Kadınlar, hayvanlar gibi sırtlarında tuluk, güneş, kar ve fırtına altında yol teperler. O kadar ki, susuzluk yüzünden çektikleri sıkıntı geçim sefaletini unutturmuştur.

Köyde günlük geçim :

Everyday Living

Köyde geçim çok zordur. Hemen hemen halkın büyük bir kısmının dışardan bir şey almak kudreti yok. Dışardan aldıkları eşya meyânında sabundan bahsetmişsek de, bu oldukça varlıklı aileler için mümkündür. Bir cigara parasını dahi bulamamaktadırlar. Ancak sağdan soldan temin ettikleri kaçak tütün, kaçak kâğıtla idare ediyorlar. Tütünü gizlice ekiyorlar ve Suriyeden kaçak kâğıt bulurlarsa onunla, bulamazlarsa ellerine geçen kâğıda sararak içiyorlar. Kendilerine en büyük sıkıntıların ne olduğunu sorduğum vakit, «şeker de olmasa, kahve de olmasa olur; ille şu tütün ucuz olsa. Çoğumuzun dışardan bir habbe zeytin almaya gücü yetmez» diyorlar.

Bu durumu köyün istihsal gücünü ve kazanç sahasını gösteren cetvelde açık olarak görmek mümkündür.²²

Köyün istihsal gücü :

Production Power of the Village

Köyün umumî gelir ve ihtiyaçlarını tespit eden cetvele dikkat edecek olursak, köyde, tarım istihsalinin köyü geçindirmekten aciz olduğunu görürüz. Hemen hemen bütün köylüler zahirelerini dışardan satın almağa mecburdur. Fakat, köyün diğer istihsal kaynakları da böyle bir sa-

²² Bak : Köyün gider ve gelir cetveli

tın almağa elverişli değildir. Köyde hayvancılık ölmüş durumdadır. Bağ ve fıstık mahsulü henüz randımanlı olmaktan çok uzaktır. Şimdiye kadar fıstıkları hiç tutmamıştır. Sayısını tespit etmek mümkün olmamakla beraber, tavuk, yumurta, yağ satarak kısmen, yarı aç, yarı tok, zahirelerini temin etmektedirler. Gerçi, cetvelde görüldüğü üzere, yapacakları yoğurt ve yağ kendi istihlâklerini dahi karşılayacak durumda değildir; fakat, köylüler için yağ, yumurta ve peynir gibi ana gıda maddeleri bir nevi lüs olarak görülmektedir.

Ağırlık ölçüleri :

Weight and Capacity

Köyün umumî istihsal ve istihlâkını hesaplamak için vermiş olduğumuz cetvelde, ağırlık ve hacim ölçüleri (Weight and Capacity) o bölgede kullanılan mahallî ölçülerdir. Cetveldən köyün tahıl, üzüm veya pekmez gibi ana istihsallerinin değerlendirilmesi için, onların kilo olarak karşılıklarını aşağıda gösteriyoruz.

Tahıl için kullanılan hacim ölçüsü : *Kile, timin, yarımılağa*'dır.

Tahıl ölçüsünde (measure for cereals) bir kile 8 timin'dir. Bir timin 2 yarımılağa'dır. Buna göre bir kile : 8 timin veya 16 yarımılağa olarak hesap edilir. Ölçü birimini kile olarak alacak olursak, bu hacim ölçülerinin, kullanıldığı tahıla göre, aşağı yukarı kilo olarak ifadeleri şöyle olmaktadır :

Kile (Measure of Capacity)	Tahıl cinsi (Cereals)	Kilo olarak (Kilogramme)
1	Buğday (Wheat)	175
1	Arpa (Barley)	155
1	Mercimek (Lentil)	180
1	Küşne (Hayvan yemi) - (For animals)	150

Köyün diğer göze batan istihsalinden biri de üzüm ve pekmezdır. Fakat, köyün gelir cetveline dikkat edecek olursak, bunun da önemli bir yekûn tutmadığını görürüz. Pekmez için *teneke (Tin-Vessel)*, üzüm için kilo ölçü birimi olarak kullanılmaktadır. Bir teneke pekmez, ortalama 27 kilo olarak hesap edilmektedir. Buna göre, köyün umumî üzüm ve

pekmez istihsalini ve her aileye ortalama ne miktar düştüğünü hesaplamak için, adı geçen cetveldeki yerli (mahallî) ölçüleri, resmî ölçülerle değiştirmek suretiyle, istenilen bilgiyi elde etmek mümkündür.

Bu gelir cetveli vasıtasıyla köyün :

a — Umumî tahıl istihsalı,

b — Umumî tahıl ihtiyacı,

c — Umumî üzüm ve pekmez istihsalı,

d — Bu istihsallerden şahıs başına düşen miktar, kilo ve para olarak hesaplanabilir. Bunlara, hayvanlardan elde ettikleri süt, yağ, yumurta gibi maddeler de eklenecek olursa, bir yıllık istihsalden şahıs başına isabet eden para ve miktar bulunabilir.

Bu «cetvel» üzerinde inceleme yapanları hem serbest bırakmak ve hem de fiyatların tesbitinden doğacak yanlışlıkları önlemek için, her ailenin yıllık gelirlerini ve istihlâk güçlerini ayrı ayrı bu cetvelde göstermek lüzumunu duymadık; ve fakat arzu eden, verdiğimiz yardımcı açıklama ile bunlardan istediklerini kolayca hesaplayabilir. Köyün umumî istihsalinin, bankadan alınan borç ile karşılaştırıldığı zaman ne kadar düşük, ve köyü beslemekten uzak olduğunu göstermek için, tahıl, pekmez ve üzümünden sağladıkları gelir hakkında bir fikir vermek faydalı olacaktır.

Köyün umumî tahıl istihsalı :

Total Grain Production

İlşik gelir cetveline nazaran köyün bir yıllık tahıl istihsalı şöyledir : 56 kile 3 timin;²³ bunu kiloya çevirecek olursak, tahıllara ait ortalama bir kile, aşağı yukarı 65 kilo etmektedir.

56 x 65 = 9240 kilo ve 3 timin; 3 timin de :

165 x 3

———— = 61,875 (61 kilo 875 gram) eder. Toplamı :

8

9240 + 61,875 = 9301,875 (9301 kilo 875 gram) tutar. Bundan, köyün tohumluk ihtiyacı olan 102 timin bir yarımlağa'yı, ki bu da, 2113 kilo 125 gram tutmaktadır, çıkaracak olursak :

9301,875 — 2113,125 = 7188,750 (7188 kilo 750 gram) dır.

²³ Köyde toprak dinlendirme usulü ile ekildiği için gelir ve gider cetvelindeki istihsale ait rakamların, yıllık hesaplar bulunurken, yarısını almak gerekir.

Hayvanların yıllık yiyeceği :

Yearly food for animals

Bir beygir senede 5, bir inek senede 1, bir sığır senede 1, bir eşek senede 1 kile küşne yer.²⁴ Bir koyun senede 2, bir keçi senede 1 timin arpa yer.

Köyde 9 beygir, 51 inek, 56 sığır, 23 eşek, 163 koyun ve 356 tane keçi vardır. Buna göre yıllık ihtiyaçları :

Beygirin $9 \times 5 = 45$ kile, ineğin 51 kile, sığırın 56 kile, eşeğin 23 kile küşne yediği tespit edilir.

$$\text{Koyun, } 163 \times 2 = 326 \text{ timin, yani } \frac{326}{8} = 40,4 \text{ (40 kile 4 timin)}$$

ve aynı hesaplama keçi de 44 kile 4 timin arpa yer.

Köyün yıllık zahire ihtiyacı :

The need of Cereals of the Village (for one year)

Köyün gelir cetvelinde tesbit edilen yıllık zahire ihtiyacı 558 kiledir. Bunu kiloya çevirecek olursak :

$$558 \times 165 = 96.030 \text{ kilodur. Buna nazaran açığı :}$$

$96.030 - 7.188 = 88.840$ kilodur. Buna para ile ifade edecek olursak. o tarih (1956) tahılın pazarda ortalama satış fiyatı 20 kuruştur. Buna göre :

$$88.840 \times 20 = 17.768 \text{ lira köyün zahire açığı var.}$$

Köyün yıllık pekmez ve üzüm istihsalı :

Köy, 5994 kilo pekmez, 4940 kilo üzüm istihsal etmektedir. O tarihteki satış fiyatı : pekmez kilosu 70-90; kuru üzümün kilosu da ortalama 70-90 kuruştur. Her ikisi için de ortalama fiyat 80 kuruştur.

Buna göre yıllık :

$$\text{Pekmez : } 4940 \times 80 = 3952 \text{ lira.}$$

$$\text{Üzüm : } 5994 \times 80 = 4795,20 \text{ liradır.}$$

$$\text{Toplamı : } 3952 + 4795,20 = 8747,20 \text{ (8747 lira 20 kuruş) tur.}$$

Köy, istihsal ettiği üzüm ve pekmezden kendisi için hiç ayırmayıp satsa bile bununla yıllık zahire ihtiyacını karşılayamamakta ve daha :

²⁴ Küşne'nin kilosu : 45 kuruştur.

17768 — 8747 = 9021 lira zahire için paraya ihtiyacı vardır.²⁵

Köyün bankaya olan borcu :

Debt of the Village to the Bank

Köyün, yıllık zahire için ihtiyacı olan paraya karşılık bankaya olan borcu 11.355 liradır. Bir aile hariç, bütün köylüler bankadan aldıkları parayı zahireye ve zarurî bazı giyim eşyasına sarfetmişlerdir. Kendilerinin de ifade ettikleri gibi bu borcu hiçbir zaman bir-iki kişi müstesna ödemelerine imkân yoktur. Köyde, banka borcu, bir nevi panik havası yaratmıştır. Hattâ köy odasında kendilerine : «*Bu parayı nasıl ödeyeceksiniz?*» diye sorduğum zaman, yaşlı bir köylü : «*Bey, devlet baba canımızı alacak değil ya, yedik gitti işte. Hükûmet para karşılığında tarlamızı alıp da ne yapacak? Gökten adam ısmarlamayacak ya; gene bizi çalıştıracak. Tapusu ha kendinde olmuş ha bizde*» tarzında cevap verdi.

Köyün yardımcı faaliyeti :

Köy, yukarıda belirttiğimiz gibi, kendi istihsalı ile geçinecek durumda olmadığı için, cetvelde görüleceği üzere, *yarıcılık*, amelelik gibi uğraşmalarla eksiklerini tamamlamaya çalışıyorsa da, çevrede büyük iş sahaları olmadığından, gayet düşük ücretlerle başkalarının mallarını sürmek ve sair işlerde çalışmak suretiyle geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Göçebelikten kalma bağlar, ne kadar fakir olurlarsa olsunlar, onları köy cemaatlerinden ayırarak uzak iş sahalarına gitmekten alakoymaktadır.

Aile bütçesi :

Family Budget

Köyün, belli başlı umumî istihsal kaynaklarını ve bunlardan aldıkları mahsulü belirttikten sonra, birkaç aile bütçesini incelemek bize daha açık fikir verecektir.

a — *Topraksız aile* (Landless family) :

Gelir cetvelinde toprağı ve hayvanı bulunmayan *Ali Güler* ailesini ele alalım. Bu aile, bir karı-koca, üç kız ve bir de oğlan olmak üzere 6 nüfustur. Ali Güler, iş mevsiminde, reçperlik yaparak günde 2 lira kazanmaktadır. Bütün geçimi bu parayladır. Bu günlük kazancını ailenin

²⁵ Köyde zahire şu maddelerden ibarettir : Buğday, ve arpa ekmek için ve birde bulğur. Bunlar köyün ana gıdalarıdır.

fertleri arasında bölecek olursak, nüfus başına, bütün ihtiyaçlarını karşılamak üzere, ancak 33 kuruş düşmektedir. Normal olarak senenin ancak 10 ayında çalıştığına göre, nüfus başına, 25 kuruş düşer. Bu ailenin senelik ayırdığı zahire (unluk ve bulgurluk için) 10 kiledir. 1 kile : ortalama 65 kilo olduğuna göre, 10 kile 650 kilo eder. Arpa ve buğdayın ortalama fiyatını 20 kuruş kabul edersek, $650 \times 20 = 130$ lira tutar.

Günde 2 liradan 10 aylık kazanç 600 liradır. Bunun 130 lirasını, unluk ve bulgurluk olarak ayırdığına göre, geriye 470 lira kahr. Bu parayı 6 nüfusa bölecek olursak, adam başına senede 78 lira düşer. Bunu da günlere ayırırsak, ailenin fertleri 21 kuruşla arpa karışık ekmekle, kuru bulgur hariç, bütün ihtiyaçlarını görmek zorundadırlar.

b — *Orta halli aile* (Ahmet Karabaş) : İki oğlu var. Biri evli, diğeri bekâr olmak üzere 5 nüfuslu bir ailedir. Tarlasından 3 kile, yani 195 kilo tahıl almaktadır. Toprak dinlendirme suretiyle ekildiği için, aldığı tahıl bir seneye 97,50 kilo düşmektedir. $97,50 \times 20 = 19,50$ (19 lira 50 kuruş) tahıldan aldığı paradır.

Pekmez : Yılda 12 teneke pekmez ve 200 kilo da üzüm istihsal etmektedir. 12 teneke pekmez, $12 \times 27 = 324$ kilo; pekmezin kilosu ortalama 80 kuruştan : $324 \times 80 = 259,20$ (259 lira 20 kuruş) pekmezden almaktadır.

Kuru üzüm : $200 \times 80 = 160$ liradır.

Hayvan : 1 inek ve 8 keçisi var. 1 inek günde ortalama 4 kilo, keçi ise 1 kilo süt vermektedir. Sütün kilosu 60 kuruştur. Normal olarak doğuran keçi yılda 5 ay, inek ise 8 ay süt verdiğine göre :

İnek : $60 \times 4 \times 8 = 19,20$ (19 lira 20 kuruş),

Keçi : $60 \times 8 \times 5 = 24$ lira.

Bu ailenin yıllık geliri, ortalama olarak bundan ibarettir. Şimdi bunları toplayacak olursak :

Tahıl 19,50; pekmez 259,20; kuru üzüm 160; inekten alınan yıllık süt 19,20; keçiden alınan yıllık süt de 24 lira olmak üzere 481,90 kuruş yekûn tutar.

Ailenin yıllık zahire ihtiyacı :

Karabaş ailesi, yılda 10 kile (650 kilo) tahıl alır. Tahılın ortalama kilosu 20 kuruştan 130 lira tutar. Yuvarlak hesap ailenin yıllık kazancı 482 lira kabul edilirse, bunun 130 lirası zahire olarak çıktıktan sonra geriye 352 lira kalır.

Aile 5 nüfus olduğuna göre, şahıs başına yıllık isabet 70,40 (70 lira 40 kuruş) düşmektedir. Günlük isabet ise : 19 kuruştur. Un ve bulgur

hariç, diğer bütün gıda ve giyim ihtiyacını her fert bu 19 kuruş ile temin etmek zorundadır.

Karabaş ailesinin bankaya 200 lira borcu vardır. Biran için bu 200 lira banka borcunu da ödediğini hayal etsek, ailenin 1 yılda eline geçen para 482 lira olup bunun 200 lirası bankaya çıkarsa geriye 282 lira kalır. Bunun da 130 lirası zahireye ayrılacak olursa eline 152 lira kalmış olur. Bu da aile fertlerine bölününce, nüfus başına yıllık gelir 30 lira 40 kuruş düşer. Günlük gelir ise 8 kuruştur; bu ailenin bankaya borcunu ödemesine imkân yoktur.

c — *Varlıklı aile — Rich family* (Hasan Özdemir) : Köyün varlıklı ailelerinden biri ve köyde en zengini sayılmaktadır. Bu ailenin 4 oğlu, 2 torunu ve 1 glini vardır. Nüfusu 9 kişidir. İstihsalı 6 kilelik tahıl, 40 teneke pekmez, 500 kilo üzümünden ibarettir. 1000 ağaç fıstığı varsa da, bugüne kadar, hiç tutmamıştır. Mal olarak, 1 beygir, 1 eşek, 2 inek, 2 sığır, 15 koyun ve 25 keçisi vardır. Kışlık zahiresi 20 kile, bankaya borcu 600 liradır. Şimdi gelirlerini kilo ve para olarak tophyalım :

Tahıldan 39, pekmezden 864, kuru üzümünden 400, inekten yıllık süt satışı 38,40; keçiden yıllık süt satışı 75, koyundan 37,50 liradır. (Koyunun yünü ve yılda sattığı davar miktarı bilinmediği için hesaba dahil edilmemiştir. Fakat, hayvan satışı köyde esasen 2-3 adedi geçmemektedir.) Buna göre umumî geliri 1453,90 liradır. Bundan 20 kile zahire parası olan 260 lirayı çıkarırsak, yıllık kazancı 1194 lira tutar. Nüfus başına yıllık isabet : 138.60 ve nüfus başına günlük isabet ise 36 kuruştur. 600 lira banka borcu var, onu da ödediğini düşünecek olursak, bu zengin ailenin fertlerine isabet eden günlük para miktarı aşağı yukarı 18 kuruştur.

Binamlı köylülerinin bu saydığımız gelir kaynakları dışında, tavuktan, yumurta satışından da az miktarda gelirleri vardır. Fakat bunlar, ne umumî yaşayışı ve ne de ailenin günlük kazancını değiştirecek kadar önemli bir yekûn tutmaz.

Bu inceleme hakkında bazı düşünceler :

Some Ideas on this Studying

1 — Bu cinsten bir köy incelemesi, memleketimizde henüz pek yapılmamıştır. Burada kullandığımız metod, umumiyetle sayısı az olan köy monografilerinden oldukça ayrıdır. Bu yüzden bir çok eksiklikleri var. Bunlardan bir kısmını bilerek ihmal ettik; bir kısmını da yapmaya imkânlarımız müsait değildi.

Esas gayemiz, göçebelikten son zamanlarda çıkmış ve bir takım

mecburi sebeplerle köy kurmaya mecbur olmuş bir sosyal topluluğun, intikal devresinde, maruz bulunduğu maddî ve manevî kazançlarını kontrol etmek; iktisadî yapı ile töre, âdet ve ahlâkının bağlantılarını araştırmaktır. İktisadî hayatın birdenbire düşmesi karşısında, göçebe ahlâkının çözüldüğünü ve geride sadece zümreye bağlılıktan başka bir şey kalmadığını görüyoruz.

Toprağa yerleşmeyle birlikte, toprağa bağlı bazı inançların da derhal meydana çıktığına şahit oluyoruz. Fakir düşme neticesi, göçebe örf ve âdetlerinin sür'atle terkedildiğini görüyoruz.

2 — Bir köy incelemesi yapılırken, o köyün gelirini, yiyecek ve giyeceklerini doğru olarak tespit etmek önemli olduğu kadar güçtür de. Köyün iktisadî hayatını istihsal ve istihlâk gücünü rakamla ifadeye kalkışan bu incelemede bir çok yanlışlıkların ve eksikliklerin bulunması kaçınılmaz bir şeydir. Bununla beraber, köyün gelirlerini tespit ederken vermiş olduğumuz rakamların, bütün bu eksikliklere rağmen, oldukça doğru olduğuna dair bir kanaatimiz var. Buna sebep de, inceleme için gelişi güzel bir köy seçmememiz, yıllardan beri bu bölgede devamlı çalışarak, köylülerle araştırmacı arasında bulunması mümkün ve tabii olan yabancılık duygusunu asgarî hadde indirmiş olmamızdır.

Şurasını da söylemeliyiz ki, seçmiş olduğumuz bu dağ köyü, Gaziantep ve Nizip bölgesinin en fakir köyleri arasındadır. Toprağa yerleşme çabasının meydana getirdiği iktisadî buhrandan köylüler ümitsizliğe kapılmış değildir. Güçlerini yeni istihsal nevelerine harcamaktadırlar. Henüz tam hasılât vermeyen bağcılık ve hiç hasılât vermeyen fıstık gibi kıymetli mahsüllere bel bağlamış bulunuyorlar. İçine düştükleri fakirliğin geçici olduğuna inanıyorlar. Ancak fıstık tutarsa borçlarını ödeyebileceklerini söylüyorlar. Yalnız, o bölgede fıstık mahsulü hem geç ve hem de güç elde edilen değerli bir istihsal nevidir.

3 — Bu inceleme, köy hakkında, röportaj kılıklı bilgilerin, eksik de olsa, yerine müspet malzemeler koymaktadır. Bununla beraber, bundan bir takım acele hükümler çıkarmak da doğru değildir. Aynı bölgeye ait hazırlamış olduğumuz birkaç köy incelemesi daha var. Hepsinin sosyal ve ekonomik yapısı ayrı ayrıdır. Hepsinin üzerinden 5-6 sene geçti. Aynı köylere tekrar gitmek, bu 5 yıllık devre içindeki değişimleri inceden inceye kontrol etmek ve ancak ondan sonra bazı müspet hükümlere ulaşmak mümkündür.

4 — Bu incelemenin bir özelliği daha var. Umumiyetle köy monografilerinde, hazırlanmış bir takım klişe sorulardan hareket edilir; ve

esas olarak bu sorular alınır. Bu tarz incelemeye göre, sosyolojik araştırma, eksiksiz bir soru cetveli düzenlemektir. Oysa ki, önemli olan belli bir takım soru cetvellerini doldurmak değil, her köye göre hazırlanacak gerekli bütün soruları belli bir konu etrafında, «sorguya çekmeden» toplamaktır. Bu bakımdan, sosyolojik araştırmalarda «anket» den çok, «anket in nasıl yapılacağına»²⁶ önem vermek gerekir.

Köy problemi :

The village problem in Turkey

Nüfusunun çoğunluğunu köy teşkil eden bir memlekette, bu araştırmanın ortaya koyduğu gerçekler, belli bir bölge için doğru olsa dahi, bunun üzerinde dikkatle düşünmeğe zaruret vardır. İktisadî sefaletin «tabii bir hayat tarzı» gibi kabul edildiği memleketlerde, hiçbir hayale ve taklide kapılmadan, gerçekler üzerine, ne kadar acı dahi olsa, eğilmeye mecburuz. Bu incelemeyi yaptığımız tarihte, siyasî iktidarı elinde tutan bir parti için köy dâvası, propagandalarının başında gelmekteydi. Fakat, onların köye yardımı her türlü plân ve programdan mahrum bir oy avcılığı gayesini gütmekte idi. Köye yardım denince, bundan köylünün oyunu elde tutan subaşlarına para dağıtmak anlaşılıyordu. Nitekim, Binamlı köyünün gelir cetvelindeki banka borçlarına dikkat edecek olursak, burada, Karayılan ailesinin (Mahmut Karayılan ve Nedim Karayılan) 3465 lira banka borcu olduğunu ve yine Nedim Karayılan'ın bunu ödeyecek hiçbir istihsal vasıtası olmadığını görürüz. Bu iki kişinin bankadan çektiği para köyün umumî borcu ile karşılaştırılacak olursa, acı bir hakikat ortaya çıkar. Bütün köyün bankadan aldığı para 11.355 liradır. Bunun 3465 lirasını Karayılan ailesi almıştır. Bu yekûndan onların parasını çıkaracak olursak, 7890 lira tutar ki, bu, diğer bütün köyün borcudur. Karayılan ailesinin aldığı para, köyün bütününe nispet edilecek olursa, yarısı sayılır. Buna sebep, ailenin, Binamlı oymağının nüfuzlu şahıslarından olması ve aynı zamanda, Kilis koltuğundan Fırat suyuna kadar bütün dağ köyleri üzerinde nüfuzları bulmasındandır. Rakamların bize verdiği bu hakikat «köye yardım parolası»nın bütün gerçeklerini ve iç yüzünü açığa vurmaktadır.

Biz o yıllarda, aynı bölgede yapmış olduğumuz bir incelemede²⁷ bu gerçekleri yazdık. Köye ve köylüye yapılacak yardımın nasıl bir plân

²⁶ Yakında «bir anket nasıl yapılır?» başlıklı bir yazımız çıkacağı için burada fazla izahat vermeyi lüzumsuz bulduk.

²⁷ «Traktör giren 50 köyde nüfus hareketlerinin ve içtimai değişmelerin kontrolü» Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, sayı 13-14, 1958-1959.

ve program içinde yapılması gerektiğini, o sistemin ve o zamanın şartları içinde yapılacak tarzda açıkladık. Fakat maalesef, bazı Amerikan üniversiteleri bu etüdümüzü bir «sosyal rapor» telâkki ederek ilgilendirdi, memleketin sosyal ve ekonomik kaderini ellerinde tutanlar, köy kalkınmasını aynı hatalı anlayışta ısrar ederek, bir çıkmaza sokmakta devam ettiler.

Bir gerçeği daha söylemek gerekir ki, incelemesini yaptığımız Binamlı köyü, o bölgedeki köylerin en fakiri değildir. Yine aynı bölgede, Fırat nehri yakınında uçurumlu iki dağ vadisi içindeki mağaralara sığınmış olan *Gamuşlı* köyü vardır. Onlar da, yaylakların bitmesi üzerine, kışları sığınmış oldukları mağaraları kendilerine köy yapmak mecburiyetinde kalmışlardır. Buradaki iktisadî sefalet korkunçtur. Köylüler, güneşsiz, rutubet sıyan mağaralarda oturmaktadırlar. Toprak fakirdir, verimi bire üçtür. Kendilerinin değimiyle «bir canavar yuvası» olan bu kayalıklar arasında, çok eski çağları andıran korkunç bir sefalet hayatı sürmektedirler. Onların günlük istihalleri, Binamlı köyünden de çok düşüktür.²⁸

Önemli konu :

An Important Subject

Köye yardım — hayır yanlış söyledim, köye yardım diye bir şey yok; köyün kalkınması var — nasıl yapılmalıdır? Son yıllarda, herkesin dilinde dolaşan bir söz var : Köylüyü topraklandırma, köylüye toprak dağıtmak. Meseleyi bu tarzda düşünmek, köy konusunun hâlâ içine giremediğimizi göstermektedir. Önemli olan toprak, istihsalini arttırmak için tedbirler almaktır. Köylü, elindeki toprakları dahi verimli bir hale getiremezken, ona toprak dağıtmak fayda etmez. Büyük şehirleri dolduran köylü kalabalıklarının çoğu, toprağı olmayanlar değildir. Toprak kendilerini geçindiremediği için şehirlere gelip çalışmaktadırlar. O halde, memleketimizde, girişilmesi gereken toprak ve köy reformu :

1 — Topraklarımızın istihsal gücünü en yüksek randımana çıkarmak bir plân ve programa ihtiyacımız var; kısacası, ziraî iş ve istihsal hasasını bir bütün olarak ele almak gerek.

Türkiyede köy dâvası toprak reformuna bağı bir olaydır. Fakat bu, köylere ve köylülere göre toprak değil, toprağın işletilme tarzına göre köyleri kurmak ve köylülere yerleştirmek anlamındadır. Ancak o zaman, köy kooperatifleri, köy sendikaları gerekli faydayı sağlar. Çünkü kooperatif ve sendika kurmak için köyde ve çevresinde bir takım iş merkezle-

²⁸ Bu köyü ayrıca neşredebiz için burada üzerinde durmak istemiyoruz. Fakat merak edenler gidip görebilirler.

rinin kurulmasına, nüfus birikmesine ihtiyaç vardır ve ancak o zaman köy kooperatifleri, köy sendikaları gerekli faydayı sağlar; ve ancak o zaman, bin yıldanberi, iktisadî ve sosyal hayatında bir değişmezlik manzarası gösteren Ortaçağ köylerinin yerine, bir arı kovamı gibi işleyen faaliyet merkezleri geçebilir.

2 — İş gücünün ana kaynağı olan köylü kitlelerini bu büyük istihsalin hem temel unsuru ve hem de sahibi olarak düşünmek.

3 — Köye ve köylüye yardımı bir hacıağa plânı ve ağa yardımı olmaktan çıkararak, her türlü politik düşüncelerin dışında ele almak; yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, köye göre toprak reformu değil, toprak reformunun şartlarına göre köy kurmak; kooperatifleri, sendikaları, köylünün bu kurumlara güvenini sağlayacak tarzda düşünmek; onları köy hayatının garantisi haline getirmek.

4 — Köyü, bugünkü dağınık manzarası içinde düşündüğümüz zaman, ona hiç bir plân ve program uygulayamayız. Bir çok köylerin kuruluş şekli, Binamlı köyünde olduğu gibi, anormaldir. Anadolu köyleri, uzak mesafeler içinde boğulmuş küçük küçük topluluklardır. Bu topraklara yerleştikleri günden beri, aynı kapalı ekonomik sistem, aynı bina ve hayat tarzı içinde, kendi iptidai yaşayışlarını tekrarlamaktadırlar. Kapalı ekonomik sistemin değiştiği köylerde bir çözülme görülmektedir. Köylü, köyü terketmektedir. Bunun doğuracağı sosyal buhran hesaba katılmadan alınacak her tedbir boştur. Türk köylerini, mevcut şartlar içinde kalkındırmağı düşündüğümüz takdirde, değil bizim gibi iktisaden geri kalmış bir memleket, kültürü ve iktisadî hayatı gelişmiş ülkelerde dahi onu, medenî bir hayat seviyesine kavuşturmağa imkân yoktur. Köyde reform, aynı zamanda, köyün temel yapısında reform demektir. Bu birbirinden uzak mesafelerde veya yakın yerlerde öbek öbek kurulmuş olan köylere, ne yol, ne mektep, ne ışık ve ne de su temin etmek imkânına sahibiz. Bir kısım köyleri bir araya toplamaya zaruret vardır. O halde :

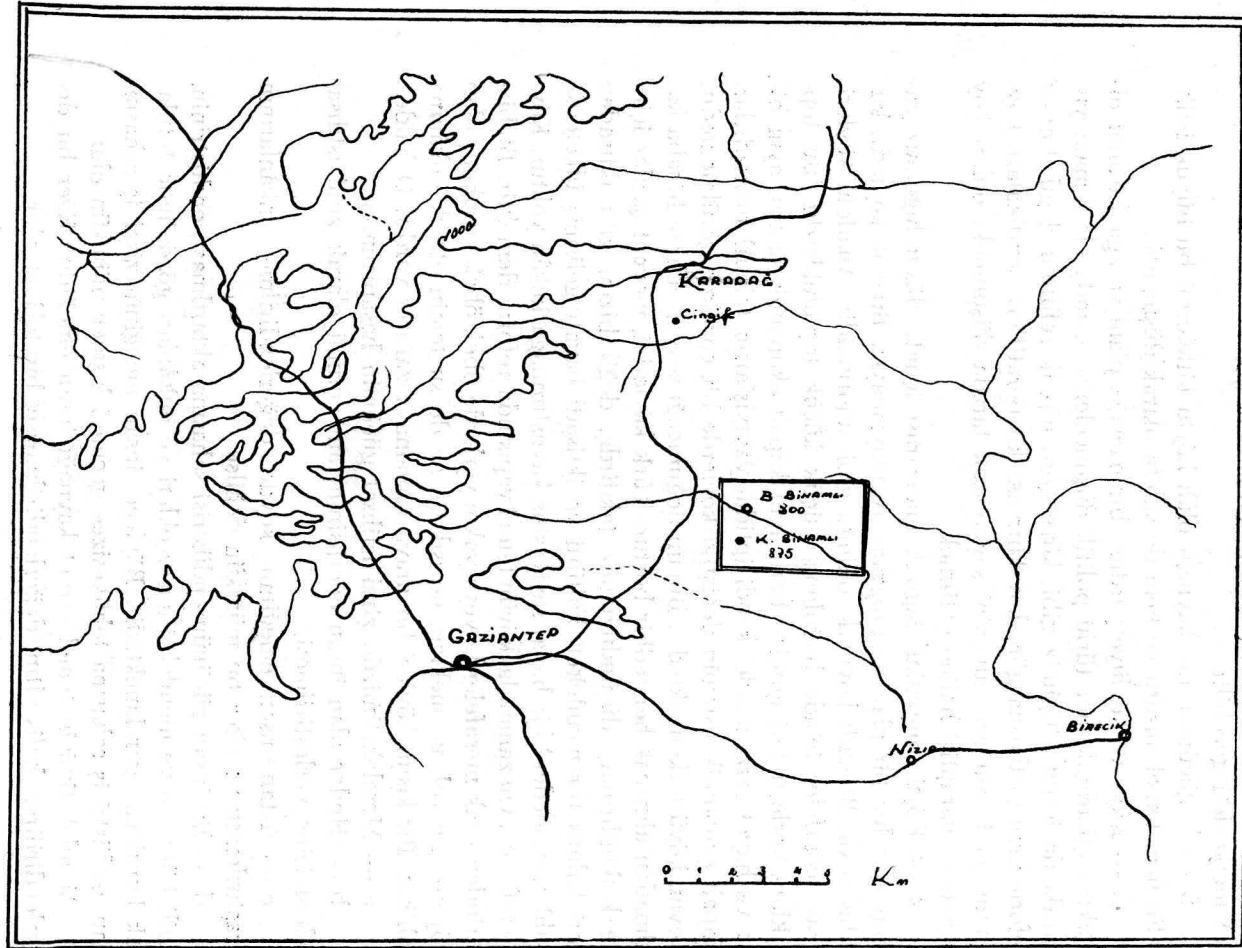
a — Memleketimizde ziraî istihsal gücünün hesaplanması,

b — Heder olan insan enerjisinin tam verimli olarak ziraî istihsal sahası içine yerleştirilmesi,

c — Artan insan emeğinin köyde değerlendirilme imkânlarının araştırılması; ve eğer bu mümkün değilse,

d — Bu insan gücünün endüstrisi sahasına aktarılması; endüstrinin, ilgili bölgenin ve memleketin gerçekleri ve imkânları gözönünde tutularak kurulması gerekmektedir. Böylece, insan emeğinin ziraî iş sahasından, endüstri iş sahasına tehlikesizce geçmesi kısmen mümkün olur.

Memleketimizin temel servet kaynağı insan emegidir. Eğer bu değerlendirilirse, halis altın, değerlendirilmezse, bir felâket olur.

Binamlı Köyünün Coğrafi mevkii
The geographical Stuation of the Village of Binamlı

Dr. CAHİT TANYOL

Professor of Sociology at the University of Istanbul

THE STUDY OF PEŞKE BİNAMLİ

(Social and Economical life in a Turkish village)

(Summary)

THE STUDY OF PEŞKE BİNAMLİ

(Summary)

Name of the village : Peşke Binamlı.

Geographical character : Mountain and waterless village.¹

Distance of the village to the water : About 1500 meter.

Sociological character : Scattered village.

Population : 250.

Number of houses : 48.

This study is about the mountain villages between Gaziantep and Nizip. Besides this, we have three village monographies more in the same district which are not yet published. As we are studying in this district where there are kinds of villages, we tried to support the economic, cultural, and social structure of each village to objective facts.

In our recent researches we had mostly made one subject, the Turkmen villages which are near the Syrian frontiers, and their customs and mores.² There are big differences between the cultural, economic and social structure of these Turkmen Tribes which changed their nomadic life to farming, after the Ist. World War, and the village Binamlı which had settled on land after these tribes, and which is the subject of our researches, Although Binamlı was after the Turkmen Tribes in settling on land, it has forgotten its customs and mores when the others has kept theirs. This was because the reasons of settling on land of both of these tribes was different.

It was the Ottoman Empire which settled the Turkmens on land. The Empire gave them fertile soil on which they could do farming and

¹ Look at the map for the geographical situation of the village.

² «Cahit Tanyol — Researches of Mores and Custom in the Baraks, Sociological Review; 7, 8, 9.»

The Control of the social change and population movement in the fifty villages to which tractor is entered.

could feed their animals, because the Turkmens who went up to Anatolia plateau in summer were doing damage to the near by towns, and pillaging them.³

The land where the village of Binamlı was built, was not suitable for agriculture, and also there was no water. Till 25-30 years ago these tribes used to live in tents, feed their animals and weave carpets. Their economical life was quite. This valley in which they have built their village today, was an asylum which protected them and their animals from the cold of the winter. When the summer came, they used to go out to the plateau with their animals. But when the woods and plateau were sowed, it became impossible to feed animals, therefore in this place where they sheltered, they had to live all the time, and cultivate the soil. But because the soil produced little, neither the result of the soil, nor the animals they feed, can make them live. Because of the economical starving, many of the mores and customs of the nomads is lost: e.g. The money spent on marriage customs, and funerals was lessened or completely wiped out. There are no superstitions and deep beliefs in the village. Poorness also made their souls poor. Village people were poor labourers on their own land. The general production of the village is so low that owing to the help of the government, they find just the money for their daily. The bread which the rich and the poor eats is half barley. The food they eat every day is boiled wheat and buttermilk. In a poor family, the daily profit of each person is about ten kuruş, and in a rich family forty kuruş. Because what the poor families earn in their own village is not enough, they go and work in near towns and cities with little salary. The total profit from the product of the village for one year is 8747 Turkish Liras. To this, the debts of the village to the bank is 11200 Turkish Liras. Therefore, the villager cannot possibly pay his debts back to the bank.⁴

The village problem in Turkey :

The most important subject in Turkey is the village problem. The social welfare is impossible in a country with 80% of its population villagers, if the villages are not changed all over. Because, in Turkey, the building of the villages is abnormal, also they are built very far from each other, in small groups. In many villages there is no water. The women bring the water from a far distance on their backs.

³ «Researches of Mores and Custom in the Baraks.»

⁴ Look at the table of production and Debt.

The Democrat Party is supported by the villagers, mostly because it brought water to the villages. But this party, because of politic reasons, could not go down to the real and important needs of the Turkish villages.

In this present conditions, it is impossible for the Turkish villages to reach a civilized life level no matter how much help you do them. Because, to thousands of small villages which are far from each other, it is impossible to bring water and electricity, make schools and roads. The building style of the villages will turn all the helps useless. Some intellectual people in our country are understanding the village problem like this :

a) In order to develop the villages, giving land to the villager without soil.

b) Introducing tractor to the village is necessary.

c) It is not right to give money to the villager, but developing the village is possible by building village cooperatives and syndicates, which will increase the production and consumption power of the village.

The first two were tried in our country but gave negative results. It was observed that most of the villagers who flowed to the town and city in order to find a job, had lands. This showed us that giving land to the villager would not solve the village problem.

The people who thought that introducing tractor to the village would increase the incomes of the village, were more mistaken. Because, it was cheaper for the village to plough the soil.⁵

Village cooperatifs and syndicates cannot be formed, because of the styles of the villages : in order to form cooperatives and syndicates there is need of forming many business centers, and gathering of village population, and there is no possibility of this in Turkish villages which are built between far distances, and most of which are built without the normal conditions.

So, the village problem in Turkey depends on land and agricultural reform.

It is not important to give land to the villager but to think him in

⁵ The control of the social change and population movement in the fifty villages to which tractor is entered. — *Sociological Review*, 13, 14. p. 212-214.

the agricultural industry, and to make him element and master of the production. Shortly, there is need of establishing villages again, in Turkey. Only with these conditions the village cooperatives and village syndicates will be useful. And again, business centers which work like a huge bee-hive can come instead of the Middle-Age villages which reapeate their own selves all the time.

To talk about recovering of villages, without changing the conditions of them is a very wrong and dangerous dream.